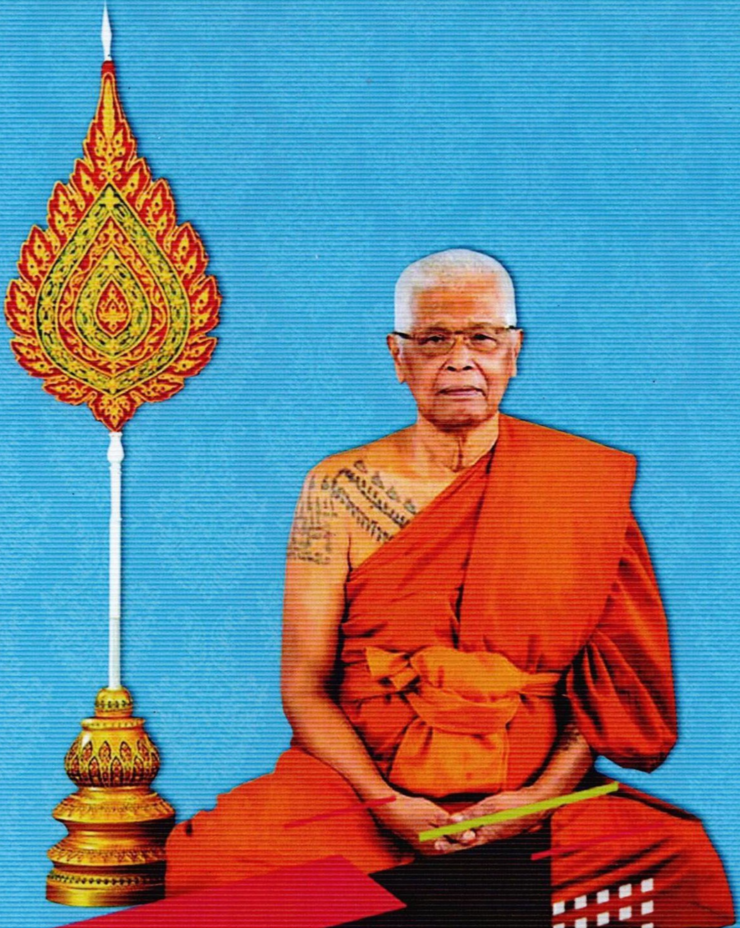

องค์ความรู้ จากงานวิจัย

ของ
พระเมธีวัชรประชาทร, ดร.

องค์ความรู้จากงานวิจัย ของพระเมธีวัชรประชาทร, ดร.
พระเมธีวัชรประชาทร, ดร.

องค์ความรู้ จากงานวิจัย

ของ
พระเมธีวัชรประชาทร, ดร.

จัดพิมพ์ในโอกาส ที่
พระครูพิศิษฏ์ประชานาถ
ได้รับโปรดเกล้าฯ พระราชทานตั้งสมณศักดิ์
เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ที่

พระเมธีวัชรประชาทร, ดร.

(ประยูร นนฺทิโย)
นธ.เอก, ปบ.ส., พธ.บ., น.บ., พธ.ม., พธ.ด.

๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๖

องค์ความรู้ จากงานวิจัย

ของ
พระเมธีวัชรประชาทร, ดร.

ที่ปรึกษา: พระอุดมสิทธินายก, รศ.ดร.
รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม

ผู้แต่ง: พระเมธีวัชรประชานาถ, ดร.

ออกแบบปก-รูปเล่ม : ผศ.ดร.ประสิทธิ์ พุทธศาสน์ศรัทธา

พิมพ์ครั้งที่ ๑ พิธีสมโภช พระราชาคณะชั้นสามัญที่ พระเมธีวัชรประชาทร
๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๖

จำนวนพิมพ์: ๕๐๐ เล่ม

จำนวนหน้า: ๔๐ หน้า

พิมพ์ที่: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ ม.๑ ต.ลำไทร อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา
๑๓๑๗๐ โทร. ๐๓๕-๒๔๘๐๐๐ ต่อ ๘๗๗๓
http:\\pbs.mcu.ac.th

คำนำ

หนังสือเล่มนี้รวบรวมผลงานที่เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในระดับปริญญาโท ปริญญาเอก และผลงานวิจัยในฐานะอาจารย์พิเศษของคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้เขียนเกิดและเจริญเติบโตที่สมุทรสงคราม จึงมองเห็นว่า การทำวิจัยที่ดี คือ การได้ศึกษาองค์ความรู้ที่บ้านเกิดของตนเอง นอกจากผู้เขียนจะใช้องค์ความรู้เหล่านี้เพื่อสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ระดับปริญญาเอก ๒ หลักสูตรคือ พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์แล้ว ยังได้นำเอาองค์ความรู้มาพัฒนาตนเอง พัฒนาคน (ประชาชน) และพัฒนางาน (กิจการคณะสงฆ์) ให้เจริญรุ่งเรืองตามลำดับ ครั้นจะทิ้งองค์ความรู้ให้สูญเปล่า นำมาปัดฝุ่นใหม่ รวบรวมไว้ที่เดียวกัน เพื่อให้พระภิกษุสามเณรและประชาชนคนรุ่นหลังได้ใช้ศึกษาและใช้อ้างอิงต่อไป

ขออนุโมทนาขอบคุณ ผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่ช่วยผลักดันให้ประสบความสำเร็จบนเส้นทางสายวิชาการ ในฐานะนิสิต ในฐานะอาจารย์พิเศษ ในฐานะที่ปรึกษาคณบดีคณะสังคมศาสตร์ และในฐานะนักวิจัยท้องถิ่นของสมุทรสงคราม

พระเมธีวัชรประชาทร

๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๖

สารบัญ

บทบาทการพัฒนาชุมชนของวัดอินทาราม อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ๑

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม ๕

การพัฒนาบทบาทของผู้ปกครองท้องที่ที่มีต่อการส่งเสริมอารยเกษตรตาม โคก หนอง นา โมเดล จังหวัดสมุทรสงคราม โดยการประยุกต์ตามหลักพุทธธรรม ๑๕

การพัฒนาการเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ด้วยการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดสมุทรสงคราม ๒๖

บทบาทการพัฒนาชุมชนของวัดอินทาราม อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

พระครูพิศิษฏ์ประชานาถ นันทิโย (สร้อยระย้า)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๙

ชื่อสารนิพนธ์ : บทบาทการพัฒนาชุมชนของวัดอินทาราม อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
ผู้วิจัย : พระครูพิศิษฏ์ประชานาถ นนฺทิโย (ประยูร สร้อยระย้า)
ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)
คณะกรรมการผู้ควบคุมสารนิพนธ์
: พระครูใบฎีกาสุรพล อาสโภ,ดร.,พธ.บ., พธ.ม., พธ.ด., (การจัดการเชิงพุทธ)
: พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตฺติปญฺโญ,ดร.,พธ.บ., ศศ.ม., รป.ด., (รัฐประศาสนศาสตร์)
วันที่สำเร็จการศึกษา : มีนาคม ๒๕๖๐

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) ศึกษาหลักการและแนวคิดการพัฒนาชุมชนตามทัศนะศาสตร์ตะวันตกและทัศนะของพระพุทธศาสนา (๒) ศึกษาสภาพชุมชนของวัดอินทาราม อำเภออัม พวา จังหวัดสมุทรสงคราม (๓) ศึกษาบทบาทการพัฒนาชุมชนของวัดอินทาราม อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามโดยการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม เพื่อให้ได้มุมมองและแนวคิกเกี่ยวกับบทบาทการพัฒนาชุมชนของวัดอินทาราม ตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามจำนวน ๒๖ รูป/คนโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า :

๑. หลักการพัฒนาชุมชนตามแนวตะวันตก เป็นการกระทำในการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เจริญขึ้นเป็นลำดับอย่างมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน โดยอาศัยกระบวนการ (Process) อันเป็นทั้งวิธีการ (Method) และยังเป็นทั้งโครงการหรือแผนงาน (Program) อีกทั้งการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง (Movement) ซึ่งในหลักการดังกล่าวก็เพื่อการพัฒนาให้ชุมชนมีคุณภาพในการดำรงชีวิตอยู่ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อมและในทัศนะของพระพุทธศาสนา เป็นการพัฒนาเรียนรู้และการปฏิบัติเพื่อไปสู่ความพอดีหรือการมีดุลยภาพของชีวิต มีความสัมพันธ์อันกลมกลืนระหว่างการดำเนินชีวิตของบุคคลกับสภาพแวดล้อมและมุ่งการกระทำตนและบุคคลรอบข้างให้มีความสุข รู้เท่าทัน จึงเป็นแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อจัดการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ มีความคิดวิจารณญาณตามเหตุปัจจัยด้วยตนเอง โดยอาศัยหลักธรรมเป็นเครื่องมือในการพัฒน

๒. สภาพของชุมชนของวัดอินทาราม ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวนผลไม้เมื่อความเจริญขยายตัว ชุมชนนี้ได้รับผลกระทบจากการเพิ่มของผู้คนในชุมชน มีหมู่บ้านจัดสรรและร้านค้าเป็นจำนวนมาก สภาพความเป็นอยู่ของชาวชุมชนในปัจจุบัน แบ่งได้เป็น ๒ ส่วน ประกอบด้วยชาวชุมชนที่อาศัยมาแต่ดั้งเดิม ซึ่งส่วนมากเป็นครอบครัวใหญ่มีอาชีพเป็นหลักฐานมั่งคง กับชาวชุมชนที่ย้ายถิ่นฐานมาจากต่างจังหวัด ซึ่งประกอบอาชีพรับราชการ รับจ้างแต่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปความเป็นอยู่ของประชาชนชุมชนวัดอินทารามยังไม่หนาแน่น ไม่แออัดมากนัก สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่ยังเป็นสวนผลไม้ นอกจากนั้นยังมีพื้นที่ว่างเปล่าอยู่อีกมาก คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนค่อนข้างดี เนื่องจากไม่แออัดและไร้มลพิษ

๓. บทบาทการพัฒนาชุมชนของวัดอินทาราม อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม มีดังนี้

๑) ด้านการพัฒนาสังคม พบว่าวัดอินทาราม มีการพัฒนาในด้านจิตใจ ได้พัฒนาจิตใจของคนในชุมชน เป็นผู้นำทางจิตใจของประชาชนในท้องถิ่น จากคนที่ติดยาเสพติดให้เลิก ให้เลิกเหล้า ให้เลิกจากการพนัน พัฒนาจิตใจของคนในชุมชนให้ขยันหมั่นเพียรในการทำมาหาเลี้ยงชีพ คือหาและสอนให้ขยันเก็บออม ประหยัดใช้จ่ายอย่างรู้คุณค่า ไม่ฟุ่มเฟือย หรูหรา หลงตามค่านิยมที่ผิดๆสอนให้คนที่อยู่สังคม แต่สอนให้รู้จัดเลือกคบคน โดยให้เลือกคบกับบัณฑิต ให้หลีกเว้นจากคนพาล และสอนให้วางตนให้เหมาะสมกับภาวะแห่งตน รู้จักฐานะของตน สอนให้ประชาชนมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน เปิดศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ช่วยอบรมบ่มนิสัยเด็กก่อนวัยเรียนเพื่อปลูกฝังคุณธรรมและศีลธรรมแต่ยังเด็ก ทั้งเป็นการให้โอกาสวัดและพระสงฆ์ได้ร่วมพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติแต่วัยเด็ก พร้อมกับดำเนินงานการเผยแผ่เป็นงานที่นำคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าออกเผยแผ่สู่ประชาชน นักเรียน นักศึกษา เป็นภารกิจที่มีความสำคัญ ของวัดอินทาราม มีการส่งเสริมหมู่บ้านศีล ๕ อย่างจริงจัง มีการนำเยาวชนเข้ามาบวชสามเณรอย่างสม่ำเสมอทุกปีมีการประสานพัฒนาสังคมในด้านต่างๆเช่น การสร้างถนนหลายสาย ทั้งเส้นทางหลักและเส้นทางเข้าหมู่บ้าน การจัดให้ที่วัดจัดตลาดน้ำ ทำให้สังคมชุมชนให้มีศักยภาพการคมนาคมสะดวกเกษตรกรสามารถนำผลผลิตทางการเกษตรไปจำหน่ายได้รวดเร็ว ประชาชนรู้จักและปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัดในการรักษาศีล ๕ และนำธรรมะไปใช้ปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

๒) ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ พบว่า ในชุมชนอินทารามประชาชนมีอาชีพรับจ้างและทำสวนเป็นส่วนใหญ่ มีรายได้น้อย วัดจึงได้พัฒนาด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงตามรอยปรัชญาในหลวง เปิดตลาดน้ำให้เกษตรกรนำสินค้าทางการเกษตรมาจำหน่าย จัดงานเทศกาลส้มโอดี ลิ้นจี่หวาน ซึ่งสามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรได้เป็นอย่างมาก ประชาชนผู้บริโภคได้ซื้อผลผลิตที่จำหน่ายโดยตรงขากชาวสวน ทำให้ประชาชนมีความสามารถในการแข่งขันของสินค้าและบริการ และการลงทุน ได้แก่การพัฒนา OTOP การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก การเสริมสร้างศักยภาพผู้ผลิตผู้ประกอบการ เสริมสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในกลุ่มผู้มีความคิดเห็นร่วมกันในหมู่บ้านเพียงจำนวน หนึ่งก่อน เรียกว่า “กลุ่มสนใจ” ซึ่งกลุ่มจะขยายผล

ไปสู่การพัฒนาที่เพิ่มขึ้นต่อไป โดยหลักความสำคัญ คือ ต้องทำให้กลุ่มดังกล่าวมีความอิสระในการเคลื่อนไหว ไม่ถูกกรอบของทางราชการครอบงำความคิดเน้นการพึ่งตนเอง

๓) ด้านการพัฒนาวัฒนธรรม พบว่าวัดอินทารามเป็นศูนย์รวมแหล่งความรู้แขนงต่างๆเจ้าอาวาสริเริ่มก่อตั้งห้องสมุดประชาชน เฉลิมราชกุมารี ปลูกฝังส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมในรูปแบบต่างๆ เช่นการเทศน์ทุกวันธรรมสวนะ การอบรม การเรียนการสอนธรรมศึกษาแก่เยาวชนทุกวันศุกร์ (เน้นประเพณีวัฒนธรรมชาวพุทธ) ส่งเสริมประเพณีถวายสลากภัต การถวายผ้าอาบน้ำฝน การตักบาตรน้ำผึ้ง การตักบาตรข้าวต้มมัด การเทศน์มหาชาติเวสสันดรชาดกคาถาพันในวันสารทไทย ทุกปี สนับสนุนการฝึกอบรมเยาวชนด้านการสืบสานประเพณีและวัฒนธรรม ท้องถิ่นสนับสนุนการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ภายในตำบลและนอกตำบล

๔) ด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม พบว่า วัดอินทารามมีการพยายามจัดการอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพปัญหาและบริบทของวัด ทั้งขยะ-มูลฝอย น้ำเสีย มลพิษทางอากาศ มลพิษทางเสียงเรือมลพิษอื่นๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีต่อการอยู่อาศัยและการประกอบกิจการต่างๆ ป้องกัน ลดเหตุรำคาญและผลกระทบอื่นๆ ที่เกิดขึ้นต่อชุมชน การสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากร-ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น จัดสถานที่ชมหิงห้อย การทำเขตอภัยทาน ให้ปลาอาศัยอยู่ตามธรรมชาติ (วังมัจฉาปลาตะเพียน) การปลูกต้นไม้ในวันสำคัญ เป็นผู้นำในการปลูกป่าชายเลย การส่งเสริมการใช้วัสดุธรรมชาติในงานลอยกระทง การส่งเสริมการทำอาหารและขนมโดยใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่น และการลงแขกลงคลองเป็นต้นและยังสนับสนุนการใช้น้ำอย่างประหยัด การส่งเสริมการผลิตการบริโภคและบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมุ่งหวังให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหรือนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้สามารถทำให้ชุมชนเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหรือนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้ ประชาชนมีความพึงพอใจเมื่อเข้ามาในวัด

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม

THE MONK'S PARTICIPATION DEVELOPMENT IN THE COMMUNITY DEVELOPMENT BY BUDDHIST WAY IN SAMUTSONGKHRAM PROVINCE

พระครูพิศิษฏ์ประชานาถ (ประยูร นนฺทิโย)

ดุษฎีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๒

ชื่อดุษฎีนิพนธ์ : การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม

ผู้วิจัย : พระครูพิศิษฏ์ประชานาถ

ปริญญา : พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)

คณะกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์

: พระมหากฤษฎา กิตฺติโสภโณ, ผศ. ดร., ป.ธ. ๖, พธ.บ. (การจัดการเชิงพุทธ), พธ.ม. (การจัดการเชิงพุทธ), พธ.ด. (การจัดการเชิงพุทธ)

: พระมหาสุนันท์ สุนนฺโท, ดร., ป.ธ. ๕, พธ.บ. (การจัดการเชิงพุทธ), พธ.ม. (การจัดการเชิงพุทธ), พธ.ด. (การจัดการเชิงพุทธ)

วันสำเร็จการศึกษา : ๒ ธันวาคม ๒๕๖๒

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑. ศึกษาสภาพทั่วไปการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนจังหวัดสมุทรสงคราม ๒. ศึกษากระบวนการการพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม ๓. นำเสนอการพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม

ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ จากการวิเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๓๐ รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอรรถาธิบายและพรรณนาความ แล้วจึงสร้างรูปแบบเบื้องต้น ก่อนนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๑๒ รูปหรือคน ยืนยันรูปแบบอีกครั้งหนึ่งในการสนทนากลุ่มเฉพาะ

ผลการวิจัยพบว่า

๑. สภาพทั่วไปการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนจังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ด้านการตัดสินใจและตกลงใจนั้น พระสงฆ์ระดับเจ้าอาวาส หรือเจ้าคณะผู้ปกครองในฐานะเป็นที่ปรึกษาของชุมชน ในฐานะเป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจ ด้านการดำเนินงานของแผนและโครงการ พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือชุมชนมาโดยตลอด เมื่อชุมชนมีงานหรือมีกิจกรรมใดๆก็ตามพระสงฆ์ก็จะคอยช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ กิจกรรมเด่นที่พระสงฆ์มีส่วนร่วมกับชาวบ้านในการพัฒนาชุมชนของตน ก็คือ โครงการลงแขกลงคลอง ด้านการรับผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วม คือ ประชาชน ชาวบ้านเข้าวัดเพิ่มมากขึ้น มีผู้อุปถัมภ์วัดและพระพุทธศาสนาเพิ่ม

มากขึ้น บ้าน วัด และชุมชน อาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและพอเพียง บ้าน วัด และชุมชน ด้านการติดตามและประเมินผลโครงการ พบว่า พระสงฆ์ใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมของชาวบ้านในการติดตามและประเมินผลโครงการ

๒. กระบวนการการพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า กระบวนการในการสร้างความรู้ ประกอบด้วยการสะท้อนปัญหาให้ชาวบ้านได้รับรู้อย่างแท้จริง การเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้แสดงความคิดเห็นเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน กระบวนการในการสร้างแนวทางการพัฒนา ประกอบด้วย โครงการลงแขกลงคลอง เป็นโครงการเด่นของชุมชน ที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนช่วยกันพัฒนาชุมชนอย่างจริงจัง โครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นโครงการในลักษณะการดูแลและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ป่าชายเลนและแหล่งน้ำ โดยเฉพาะวัดที่ตั้งอยู่ริมน้ำ จะร่วมมือกับชาวบ้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมรอบวัด และแม่น้ำริมคลอง มีการอนุรักษ์พันธุ์ปลาน้ำจืดหน้าวัดด้วย และกระบวนการในการสร้างแนวทางปฏิบัติ เป็นขั้นตอนในการเสนอรายละเอียดของกิจกรรมหรือโครงการที่นำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และพระสงฆ์ โครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน มีสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดสมุทรสงครามเป็นเจ้าภาพหลัก และมีคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงครามเป็นผู้สนับสนุน โดยในฐานะที่ปรึกษาโครงการ ร่วมประชุมคณะกรรมการดำเนินการโครงการ สนับสนุนปัจจัย บุคลากร และวัสดุในการขับเคลื่อนโครงการ ร่วมพัฒนาชุมชนผ่านกิจกรรม **“ลงแขกลงคลอง”** ปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณหน้าวัดให้ สะอาด ร่มรื่น สวยงาม ออกแรงช่วยทำความสะอาดชุมชน และรณรงค์ให้ประชาชนรักษ์และห่วงแหนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนของตนเอง ซึ่งทำให้วัดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวของชุมชน วัดได้รับการพัฒนา สวยงาม และสะอาดมากขึ้น นักท่องเที่ยวมาทำบุญเพิ่มมากขึ้น

๓. การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า รูปแบบการเข้าร่วมในการตัดสินใจและตกลงใจเชิงพุทธ ทำได้โดยการศึกษาข้อมูลของชุมชนให้รอบด้าน ฟังเสียงชาวบ้านให้มาก ถามความต้องการของชาวบ้านทุกครั้ง สนองตอบความต้องการที่แท้จริงของชาวบ้าน และประการสุดท้ายคือ วัดต้องมีความพร้อมทั้ง เงิน คน และวัสดุ “เมื่อมีข้อมูลพร้อม รู้ความต้องการของชาวบ้าน วัดมีเงิน มีคน มีวัสดุ มีความพร้อม ก็สามารถตัดสินใจและตกลงใจพัฒนาได้” รูปแบบการเข้าร่วมในการดำเนินงานของแผนและโครงการเชิงพุทธ เริ่มจากการวางแผนงานที่รัดกุม พระสงฆ์ต้องร่วมกับชุมชนจัดทำแผนพัฒนาชุมชนร่วมกับชาวบ้าน อาทิเช่น ชุมชนจังหวัดสมุทรสงครามมีการประชุมชาวบ้านทุกเดือนเพื่อวางแผนกันแก้ไขปัญหาของคนในชุมชน เน้นความคุ้มค่า โปร่งใส ตรวจสอบได้ เมื่อมีการวางแผนที่รัดกุมแล้วจึงลงมือปฏิบัติตาม

แผนที่วางไว้ทุกขั้นตอนอย่างรอบคอบ ไม่ลัดขั้นตอน ไม่ทำนอกแผน เคารพการตัดสินใจของคนหมู่มาก พระสงฆ์ต้องลงมือทำให้มาก ลดความขัดแย้งกับชาวบ้าน และเน้นสร้างความเข้าใจกับชาวบ้านและชุมชน “ทำอะไรต้องบอกให้ชาวบ้านรู้และช่วยกัน” รูปแบบการเข้าร่วมในการรับผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วมเชิงพุทธ คือ คนทำบุญมากขึ้น ชุมชนเข้มแข็งมากขึ้น ชาวบ้านอยู่ดี มีสุข สังคมสงบสุข รูปแบบการเข้าร่วมในการติดตามและประเมินผลโครงการเชิงพุทธ พระสงฆ์แม้จะมีความรู้ด้านการวัดผลประเมินผลน้อย แต่รูปแบบง่ายๆที่พระสงฆ์ทำคือ การสังเกตพฤติกรรมของชาวบ้าน ดูว่าชาวบ้านมีความสุขกับกิจกรรมที่ทำไหม เสียงหัวเราะและรอยยิ้มของชาวบ้าน คือผลจากการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ ต่อมาใช้การสอบถาม สัมภาษณ์ชาวบ้าน เน้นการพูดคุยกับชาวบ้าน สร้างความเข้าใจร่วมกัน และสุดท้ายทุกวัดก็จัดทำรายงานเสนอให้พระผู้ใหญ่ทราบอย่างสม่ำเสมอ “เน้นสังเกต พูดคุยสอบถาม จัดทำรายงาน”

อิทธิบาท ๔ : ปฏิบัติธรรมร่วมกัน กิจกรรมกลุ่มร่วมกัน			
วางแผนพัฒนา / การมีส่วนร่วม	**การสร้างความรู้**	**แนวทางการพัฒนา**	**แนวทางการปฏิบัติ**
๑. การตัดสินใจ	ศึกษาข้อมูลให้รอบด้าน ศึกษาถึงข้อดีและข้อเสีย และผลกระทบที่จะตามมา ก่อนการตัดสินใจและตกลงใจทำโครงการใดๆ รวมถึงการขอคำปรึกษาจากเจ้าคณะผู้ปกครองก่อนด้วย	ฟังเสียงชาวบ้านให้มาก ถามความต้องการของชาวบ้านทุกครั้ง ทำงานร่วมกับชุมชุนอย่างต่อเนื่อง	วัดต้องมีความพร้อมทั้งเงิน คน และวัสดุ มีการบริหารจัดการที่ดี เมื่อมีความพร้อม
๒. ดำเนินการ	มีการวางแผนงานที่รัดกุมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดทำเป็นโครงการเพื่อเสนอของบประมาณสนับสนุน เน้นความคุ้มค่าของการลงทุน เน้นความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้	ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ ไม่ลัดขั้นตอน อันทำให้การดำเนินงานเสียหายได้ หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์	ทำงานกับชาวบ้านให้มาก ลดความขัดแย้งกับชาวบ้าน เน้นสร้างความเข้าใจกับชาวบ้านและชุมชน ประชาสัมพันธ์บอกกล่าวให้ชาวบ้านรู้และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน
๓. รับประโยชน์	สังเกตพฤติกรรมของชาวบ้าน ลักษณะอาการ ความรู้สึกของชาวบ้านว่าเป็นอย่างไร แล้วนำมาประมวลผล	สอบถามความรู้สึก ความพึงพอใจ สัมภาษณ์ชาวบ้าน เน้นการพูดคุย หรือจัดประชุมกลุ่มย่อย แล้วนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข	จัดทำรายงานให้พระผู้ใหญ่ทราบอย่างสม่ำเสมอ นำข้อบกพร่องที่ได้รับมาหาแนวทางในการแก้ปัญหาร่วมกันระหว่าง บ้าน วัด และชุมชน
๔. ติดตามผล	รับโดยตรง อาทิเช่น ประชาชนศรัทธาในตัวพระสงฆ์มากขึ้น คนทำบุญมากขึ้น ชาวบ้านให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมเพิ่มมากขึ้น พระสงฆ์มีบทบาทในชุมชนเพิ่มขึ้น	รับโดยอ้อม อาทิเช่น ชุมชนเข้มแข็งมากขึ้น ชาวบ้านอยู่ดีมีสุข สังคมสงบสุข พระพุทธศาสนามั่นคง เน้นความสามัคคีในชุมชน	หลายรูปมองเป็นหน้าที่ที่ต้องทำ เน้นความสุขทางใจมากกว่าทางกายและวัตถุ จึงไม่คิดรับผลประโยชน์
1Id 3P 4Par Model (1 Iddhibatha 3 Plan 4 Participation)			

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม" สามารถสรุปองค์ความรู้ได้ดังนี้

รูปแบบการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและตกลงใจวิถีพุทธ

๑. ศึกษาข้อมูลให้รอบด้าน ศึกษาถึงข้อดีและข้อเสียและผลกระทบที่จะตามมาก่อนการตัดสินใจและตกลงใจทำโครงการใดๆ รวมถึงการขอคำปรึกษาจากเจ้าคณะผู้ปกครองก่อนด้วย

๒. ฟังเสียงชาวบ้านให้มาก ถามความต้องการของชาวบ้านทุกครั้ง ทำงานร่วมกับชุมชุนอย่างต่อเนื่อง

๓. วัดต้องมีความพร้อมทั้ง เงิน คน และวัสดุ มีการบริหารจัดการที่ดี เมื่อมีความพร้อม

"เมื่อมีข้อมูลพร้อม รู้ความต้องการของชาวบ้าน วัดมีเงิน มีคน มีวัสดุ มีความพร้อม ก็สามารถตัดสินใจและตกลงใจพัฒนาได้"

รูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของแผนและโครงการวิถีพุทธ

๑. มีการวางแผนงานที่รัดกุมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดทำเป็นโครงการเพื่อเสนอของบประมาณสนับสนุน เน้นความคุ้มค่าของการลงทุน เน้นความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้

๒. ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ ไม่ลัดขั้นตอนอันทำให้การดำเนินงานเสียหายได้ หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์

๓. ทำงานกับชาวบ้านให้มาก ลดความขัดแย้งกับชาวบ้าน เน้นสร้างความเข้าใจกับชาวบ้านและชุมชน ประชาสัมพันธ์ บอกกล่าวให้ชาวบ้านรู้และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

"จะทำอะไรต้องบอกให้ชาวบ้านรู้ และช่วยกันทำ ช่วยกันทำได้ดีทุกคน"

รูปแบบการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม

รูปแบบการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลโครงการวิถีพุทธ

๑. สังเกตพฤติกรรมของชาวบ้าน ลักษณะอาการความรู้สึกของชาวบ้านว่าเป็นอย่างไร แล้วนำมาประมวลผล

๒. สอบถามความรู้สึก ความพึงพอใจ สัมภาษณ์ชาวบ้าน เน้นการพูดคุย หรือจัดประชุมกลุ่มย่อย แล้วนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข

๓. จัดทำรายงานให้พระผู้ใหญ่ทราบอย่างสม่ำเสมอ นำข้อบกพร่องที่ได้รับมาหาแนวทางในการแก้ปัญหาร่วมกันระหว่าง บ้าน วัด และชุมชน

"เน้นสังเกต พูดคุยสอบถาม จัดทำรายงาน ส่งให้ผู้ใหญ่ทราบ"

รูปแบบการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วมวิถีพุทธ

๑. รับโดยตรง อาทิเช่น ประชาชนศรัทธาในตัวพระสงฆ์มากขึ้น คนทำบุญมากขึ้น ชาวบ้านให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมเพิ่มมากขึ้น พระสงฆ์มีบทบาทในชุมชนเพิ่มขึ้น

๒. รับโดยอ้อม อาทิเช่น ชุมชนข้มแข็งมากขึ้น ชาวบ้านอยู่ดีมีสุข สังคมสงบสุข พระพุทธศาสนามั่นคง เน้นความสามัคคีในชุมชน

๓. หลายรูปมองเป็นหน้าที่ที่ต้องทำ เน้นความสุขทางใจมากกว่าทางกายและวัตถุ จึงไม่คิดรับผลประโยชน์

"รับโดยตรง รับโดยอ้อม เน้นความสุขทางใจมากกว่าวัตถุ"

แผนภาพที่ ๑ องค์ความรู้จากการวิจัย

ที่มา : จากการสังเคราะห์ของผู้วิจัยเอง

จากแผนภาพที่ ๑ พบว่า การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงครามมี ๔ รูปแบบคือ

๑) รูปแบบการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและตกลงใจ ทำได้โดยการศึกษาข้อมูลของชุมชนให้รอบด้าน ว่าชุมชนของเราเป็นอย่างไร สิ่งที่ชุมชนต้องกการมีอะไรบ้าง ปัญหาอะไรที่ต้องรีบแก้ไขโดยด่วย ศึกษาถึงข้อดีและข้อเสียของการพัฒนาชุมชนว่า เมื่อพัฒนาแล้วจะได้ประโยชน์อะไรบ้าง คุ้มค่าหรือไหม และผลกระทบที่จะตามมาด้วย ฟังเสียงชาวบ้านให้มาก ถามความต้องการของชาวบ้านทุกครั้ง สนองตอบความต้องการที่แท้จริงของชาวบ้าน และประการสุดท้ายคือวัดต้องมีความพร้อมทั้ง เงิน คน และวัสดุ “เมื่อมีข้อมูลพร้อม รู้ความต้องการของชาวบ้าน วัดมีเงิน มีคน มีวัสดุ มีความพร้อม ก็สามารถตัดสินใจและตกลงใจพัฒนาได้”

พระสงฆ์ผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชน มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจหรือตกลงใจในการดำเนินการพัฒนาชุมชนนั้น ส่วนใหญ่คือพระสงฆ์ระดับเจ้าอาวาส หรือเจ้าคณะผู้ปกครอง ระดับพระผู้ใหญ่ของคณะสงฆ์ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนจังหวัดสมุทรสงคราม อาทิเช่น ๑) ในฐานะเป็นที่ปรึกษาของชุมชน ๒) ในฐานะเป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน ๓) ในฐานะมีความรู้ความสามารถ ๔) ในฐานะมีประสบการณ์ในการพัฒนาชุมชนเป็นเวลานาน ในส่วนของการพัฒนาชุมชนในจังหวัดสมุทรสงครามนั้น พระสงฆ์นับว่ามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมในการพัฒนาชุมชน หลายๆวัดในจังหวัดสมุทรสงครามดำเนินการพัฒนาชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของหลายๆฝ่าย การจะตัดสินใจดำเนินการใดๆที่เกี่ยวกับทางวัด อาทิเช่น การเบิกจ่ายงบประมาณของทางวัด เพื่อนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมในการพัฒนาชุมชน เป็นต้น ทางวัดจะดำเนินการโดยปรึกษาคณะกรรมการวัดก่อน เมื่อได้รับความเห็นชอบ ก็จะดำเนินการพัฒนาได้ทันที ที่ผ่านมานั้นพระสงฆ์บางรูป ไม่ประสบผลสำเร็จในการพัฒนาชุมชนจังหวัดสมุทรสงครามสาเหตุหลักที่ทำให้พระสงฆ์จังหวัดสมุทรสงครามมักตัดสินใจผิดพลาดเกิดจากอาศัยนิสัยและความเคยชินส่วนตัว ขาดข้อมูลที่น่าเชื่อถือหรือมีข้อมูลที่ไม่ดี มีเวลาจำกัดหรือรีบร้อน ขาดความระมัดระวังในการตัดสินใจ เช่น มีความโลภ ความโกรธ และความหลง เป็นต้น สำหรับแนวทางในเรื่องนี้สามารถแก้ไขปัญหาได้ เพราะในปัจจุบันพระสงฆ์จังหวัดสมุทรสงครามส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น มีโครงการในการอบรมถวายความรู้แก่พระสังฆาธิการระยะสั้น ซึ่งจัดโดยคณะสงฆ์จังหวัดนั้นๆ ในการประชุมพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส มีการเชิญวิทยากรมาบรรยายถวายความรู้

๒) รูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของแผนและโครงการ เริ่มจากการวางแผนงานที่รัดกุม พระสงฆ์ต้องร่วมกับชุมชนจัดทำแผนพัฒนาชุมชนร่วมกับชาวบ้าน

อาทิเช่น ชุมชนจังหวัดสมุทรสงครามมีการประชุมชาวบ้านทุกเดือนเพื่อวางแผนกันแก้ไขปัญหาของคนในชุมชน เน้นความคุ้มค่า โปร่งใส ตรวจสอบได้ เมื่อมีการวางแผนที่รัดกุมแล้วจึงลงมือปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ทุกขั้นตอนอย่างรอบคอบ ไม่ลัดขั้นตอน ไม่ทำนอกแผน เคารพการตัดสินใจของคนหมู่มาก พระสงฆ์ต้องลงมือทำให้มาก ลดความขัดแย้งกับชาวบ้าน และเน้นสร้างความเข้าใจกับชาวบ้านและชุมชน “ทำอะไรต้องบอกให้ชาวบ้านรู้และช่วยกัน”

พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือชุมชนมาโดยตลอด เมื่อชุมชนมีงานหรือมีกิจกรรมใดๆก็ตาม พระสงฆ์ก็จะค่อยช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ กิจกรรมเด่นที่พระสงฆ์มีส่วนร่วมกับชาวบ้านในการพัฒนาชุมชนของตน ก็คือ โครงการลงแขกลงคลอง พระสงฆ์ให้ความช่วยเหลือชุมชนในหลายๆเรื่อง สนับสนุนทั้งเงินในการซื้อน้ำมันเรือและเครื่องจักรบ้าง บางวัด บางรูปก็สนับสนุนน้ำดื่ม บางรูปก็เอาแรงกายมาช่วยชาวบ้าน บางรูปก็มาให้กำลังใจชาวบ้านที่มาร่วมกันทำกิจกรรม นับเป็นสิ่งที่ดีมากที่ชุมชนของเรามีพระสงฆ์ที่ดีและน่าเลื่อมใส จะเห็นได้ว่ากิจกรรมหรือโครงการที่ชุมชนและชาวบ้านทำขึ้นมานั้น จะได้รับความช่วยเหลือจากพระสงฆ์และวัดเป็นอย่างดี หลายๆครั้งกิจกรรมที่ชาวบ้านและชุมชนจัดขึ้นมา หากจัดขึ้นภายในวัดพระสงฆ์ก็จะเป็นธุระในการจัดสถานที่บ้าง สนับสนุนอุปกรณ์ที่ต้องใช้งานบ้าง ทำให้เกิดกระบวนการการมีส่วนร่วมขึ้นระหว่าง บ้าน วัด และชุมชน (บวช)

นอกจากนี้ยังพบว่า มีโครงการที่พระสงฆ์เข้าไปดำเนินการเพื่อพัฒนาชุมชน อาทิเช่นการให้ใช้พื้นที่ของวัดในการสร้างอาชีพและนำรายได้สู่ชุมชน โดยให้ชาวบ้านนำผลไม้ พืชพันธุ์ธัญญาหารต่างๆ มาค้าขาย การสร้างที่อ่านหนังสือพิมพ์ สร้างห้องสมุด สร้างพิพิธภัณฑ์ในวัด การให้การบริการความรู้แก่ประชาชนโดยการแสดงพระธรรมเทศนาทุกวันพระ การแสดงธรรมผ่านเสียงตามสาย การจัดตั้งโรงเรียนหรือสถานศึกษาภายในวัด การจัดตั้งสุขศาลา สถานีอนามัย หรือโรงพยาบาลการส่งเสริมการปฏิบัติธรรมโดยพัฒนาวัดให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ส่งเสริมการศึกษาโดยพัฒนาวัดให้เป็นสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม แผนกบาลี ส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์อบรมประชาชนประจำตำบล ส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์โดยพัฒนาวัดให้เป็นโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ส่งเสริมอาชีพโดยพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวสร้างรายได้ให้กับประชาชนในชุมชนโดยพัฒนาวัดให้สถานสงเคราะห์เด็กและคนชรา การสอนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน นักศึกษา ประชาชนภายในวัด การจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬบูชา วันเข้าพรรษา การสงเคราะห์ผู้ยากไร้ การช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่างๆ การระงับข้อพิพาทข้อขัดแย้งของชาวบ้าน การอำนวยความสะดวกในการให้ใช้สถานที่ของวัด

จัดกิจกรรมต่างๆ การจัดตั้งมูลนิธิ กองทุนเพื่อการกุศล การส่งเสริมอาชีพของประชาชน การให้ความร่วมมือกับทางราชการเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่างๆ โครงการออมวันละบาท การจัดโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน การจัดอบรมคุณธรรมจริยธรรม การเข้าไปสอนศีลธรรมในโรงเรียนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน การจัดกิจกรรมนำเด็กเข้าวัดอบรมจิต โดยพระสงฆ์จะมีบทบาทสำคัญในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนเป็นอย่างมาก

ส่วนใหญ่โครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนนั้น เป็นโครงการที่พระสงฆ์จังหวัดสมุทรสงครามดำเนินการร่วมกับหน่วยงานราชการหรือชุมชน โดยพระสงฆ์มีส่วนร่วมในการสนับสนุนสิ่งของที่จำเป็น แรงงานคน การระดมมวลชน การช่วยประชาสัมพันธ์โครงการ การบอกกล่าวให้ชาวบ้านมาร่วมกิจกรรม เป็นต้น

๓) รูปแบบการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วม แบ่งเป็นสามรูปแบบใหญ่ๆคือ รูปแบบแรกเป็นการรับผลประโยชน์โดยตรง อาทิเช่น ประชาชนศรัทธาในตัวพระสงฆ์มากขึ้น คนทำบุญมากขึ้น เป็นต้น รูปแบบที่สองเป็นการรับผลประโยชน์โดยอ้อม อาทิเช่น ชุมชนเข้มแข็งมากขึ้น ชาวบ้านอยู่ดีมีสุข สังคมสงบสุข เป็นต้น และรูปแบบสุดท้ายพระสงฆ์หลายรูปมองเป็นหน้าที่ที่ต้องทำ เน้นความสุขทางใจ ไม่หวังผลประโยชน์หรือผลกำไรใดๆ “รับโดยตรง รับโดยอ้อม เน้นความสุขทางใจมากกว่าวัตถุ”

การรับผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วม แบ่งออกเป็น ๒ ส่วนคือ ส่วนที่หนึ่งเป็นผลประโยชน์ที่ได้รับโดยตรง อาทิเช่น ประชาชน ชาวบ้านเข้าวัดเพิ่มมากขึ้น มีผู้อุปถัมภ์วัดและพระพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้น บ้าน วัด และชุมชน อาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและพอเพียง บ้าน วัด และชุมชน ช่วยเหลืองานและกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน พระสังฆาธิการระดับสูงพิจารณาความดีความชอบให้แก่พระสงฆ์ผู้ทำคุณประโยชน์ต่อสังคม เช่น การเลื่อนสมณศักดิ์ หรือการมอบหมายหน้าที่การงานทางด้านคณะสงฆ์ให้รับผิดชอบ หน่วยงานของภาครัฐและเอกชน เห็นถึงความสำคัญของพระสงฆ์ ให้การสนับสนุนทั้งงบประมาณและบุคลากรในการจัดกิจกรรมของพระสงฆ์อย่างเต็มที่ ประชาชนไว้ใจในตัวพระสงฆ์ ให้ความเคารพยำเกรง และสามารถเป็นที่พึ่งทางจิตใจได้ ประชาชนคอยให้การสนับสนุน และปกป้องคุ้มครองพระพุทธศาสนา วัดวาอาราม และพระสงฆ์เป็นอย่างดี ประชาชนให้ความสนใจพระพุทธศาสนา และเข้าวัดเพิ่มมากขึ้น สถานศึกษาให้การสนับสนุน นำเด็กและเยาวชนเข้าวัดเพิ่มมากขึ้น ผู้นำชุมชนให้ความสำคัญกับกิจกรรมของทางวัดเพิ่มมากขึ้น คนในชุมชนเกิดความตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาภายในชุมชนของทุกฝ่าย และเข้าร่วมทำกิจกรรมที่ทางคณะสงฆ์จัดขึ้นเป็นประจำ ส่วนที่

สอง เป็นผลประโยชน์ทางอ้อมที่ได้รับจากการมีส่วนร่วม คือ พระสงฆ์ได้พัฒนาตนเองตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ได้ช่วยสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา เป็นการพัฒนาคุณภาพจิตใจของประชาชน

๔) รูปแบบการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลโครงการ พระสงฆ์แม้จะมีความรู้ด้านการวัดผลประเมินผลน้อย แต่รูปแบบง่ายๆที่พระสงฆ์ทำคือ การสังเกตพฤติกรรมของชาวบ้าน ดูว่าชาวบ้านมีความสุขกับกิจกรรมที่ทำไหม เสียงหัวเราะและรอยยิ้มของชาวบ้าน คือผลจากการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ ต่อมาใช้การสอบถามสัมภาษณ์ชาวบ้าน เน้นการพูดคุยกับชาวบ้าน สร้างความเข้าใจร่วมกัน และสุดท้ายทุกวัดก็จัดทำรายงานเสนอให้พระผู้ใหญ่ทราบอย่างสม่ำเสมอ “เน้นสังเกต พูดคุยสอบถาม จัดทำรายงาน” พระสงฆ์ใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมของชาวบ้านในการติดตามและประเมินผลโครงการ นอกจากนี้ยังใช้วิธีการในการสอบถามความคิดเห็นจากชาวบ้าน สอบถามความรู้สึกจากชาวบ้าน แล้วนำผลที่ได้นั้นไปร่วมประชุมกับชุมชนเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาต่อไป วิธีที่สองที่พระสงฆ์ใช้ก็คือการเข้าร่วมประชุมเวทีชาวบ้านที่ชุมชนจัดขึ้น แล้วสะท้อนปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานให้แต่ละชุมชนฟังเพื่อร่วมกันหาทางออกในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว วิธีที่สามเป็นนโยบายของคณะสงฆ์จังหวัดในการกำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินโครงการของพระสงฆ์อย่างเคร่งครัด และให้วัดทุกวัดจัดทำรายงานผลการพัฒนาชุมชนส่งให้เจ้าคณะผู้ปกครองทราบตามลำดับ

การพัฒนาบทบาทของผู้ปกครองท้องที่ที่มีต่อการส่งเสริมอารยเกษตร ตาม โคก หนอง นา โมเดล จังหวัดสมุทรสงคราม โดยการประยุกต์ตามหลักพุทธธรรม

DEVELOPMENT OF AREA LEADER'S ROLES TOWARDS THE PROMOTION OF AGRICULTURAL CIVILIZATION AT KHOK NONG NA MODEL BY BUDDHADHAMMA APPLICATION IN SAMUT SONGKHRAM PROVINCE

พระครูพิศิษฏ์ประชานาถ (ประยูร นนฺทิโย)

ดุษฎีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๖

ชื่อดุษฎีนิพนธ์	:	การพัฒนาบทบาทของผู้ปกครองท้องที่ที่มีต่อการส่งเสริมอารยเกษตรตาม โคก หนอง นา โมเดล จังหวัดสมุทรสงคราม โดยการประยุกต์ตามหลักพุทธธรรม
ผู้วิจัย	:	พระครูพิศิษฏ์ประชานาถ (ประยูร นนฺทิโย)
ปริญญา	:	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (รัฐศาสตร์)
คณะกรรมการผู้ควบคุมดุษฎีนิพนธ์		
	:	รศ. ดร.สุรพล สุยะพรหม, พธ.บ. (สังคมวิทยา), M.A. (Politics), Ph.D. (Political Science), ปร.ด. (สื่อสารการเมือง)
		ศ.ดร.จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์, พธ.บ. (สังคมวิทยา) M.A. (Social Science), M.A. (English), Ph.D. (Social Science)
วันสำเร็จการศึกษา	:	สิงหาคม ๒๕๖๖

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑. ศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคในการส่งเสริมอารยเกษตรตาม โคก หนอง นา โมเดล ของผู้ปกครองท้องที่จังหวัดสมุทรสงคราม ๒. ศึกษาองค์ประกอบในการการส่งเสริมอารยเกษตรตาม โคก หนอง นา โมเดล ของผู้ปกครองท้องที่จังหวัดสมุทรสงคราม ๓. นำเสนอการพัฒนาบทบาทของผู้ปกครองท้องที่ที่มีต่อการส่งเสริมอารยเกษตรตาม โคก หนอง นา โมเดล จังหวัดสมุทรสงคราม โดยการประยุกต์ตามหลักพุทธธรรม

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๕ กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ปกครองท้องที่ กลุ่มเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้าน และกลุ่มผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ด้วยการเลือกแบบเจาะจงตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มที่เหมาะสม จำนวน ๒๕ รูปหรือคน ได้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ที่มีค่าดัชนีวัดความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาทั้งฉบับ (S-CVI) เท่ากับ ๑.๐๐ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท และการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๐ รูปหรือคน โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัย

๑. สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคในการส่งเสริมอารยเกษตรตาม โคก หนอง นา โมเดล ของผู้ปกครองท้องที่จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า มีจุดเด่นคือ เน้นการร่วมมือระหว่างผู้ปกครองท้องที่ ชุมชน เกษตรกรและชาวบ้านในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ใช้

เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการส่งเสริมและพัฒนาโคก หนอง นา โมเดล มีจุดอ่อนคือ ขาดแคลนทรัพยากรในการดำเนินโครงการซึ่งต้องใช้ทรัพยากรจำนวนมาก ขาดความร่วมมือและการสนับสนุนจากเครือข่าย โอกาสคือ การใช้เทคโนโลยีทางการเกษตรที่ทันสมัย การสร้างเครือข่ายทางการเกษตรระหว่างเกษตรกรและชาวบ้าน องค์กรที่เกี่ยวข้อง และหน่วยงานราชการ การได้รับการสนับสนุนจากนโยบายภาครัฐที่เน้นการพัฒนาเกษตรอย่างยั่งยืน อุปสรรคคือ ทัศนคติ เทคนิค เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม และนโยบายภาครัฐ

๒. องค์ประกอบในการการส่งเสริมอารยเกษตรตาม โคก หนอง นา โมเดล ของผู้ปกครองท้องที่จังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน ๔ องค์ประกอบคือ องค์ประกอบที่ ๑ การเพิ่มความสมบูรณ์ของดิน การจัดการน้ำในนา การจัดการโรคและแมลง การใช้เทคโนโลยีทางการเกษตร องค์ประกอบที่ ๒ การส่งเสริมบทบาทของเกษตรกรและชาวบ้านในการทำโครงการโคก หนอง นา พัฒนาดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ โดยเน้นเกษตรอินทรีย์ พัฒนาน้ำให้สะอาด สามารถนำไปใช้งานได้ทั้งภาคครัวเรือนและภาคการเกษตร จังหวัดสมุทรสงครามมีการรักษาและพัฒนาป่าเป็นส่วนสำคัญเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมและความสมดุลของนิเวศในพื้นที่ องค์ประกอบที่ ๓ การจัดสัมมนาและการอบรมเกี่ยวกับการส่งเสริมอารยเกษตรตาม โคก หนอง นา โมเดล ร่วมกับหน่วยงานราชการ การจัดประชุมกลุ่มสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง การสร้างชุมชนการเรียนรู้ชุมชน การใช้เทคโนโลยีสื่อสารเพื่อการเรียนรู้เรื่องโคกหนองนาการให้การดูแลและคำปรึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมอารยเกษตรตาม โคก หนอง นา โมเดล ร่วมกับหน่วยงานราชการ องค์ประกอบที่ ๔ การสนับสนุนในการวางแผนและการจัดการที่เหมาะสมสำหรับการการเกษตรตามโคกหนองนา การสนับสนุนในการจัดตั้งและการบริหารจัดการองค์กรที่เหมาะสมสำหรับการการเกษตรตามโคกหนองนา การสนับสนุนในการพัฒนาพื้นที่และสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการการเกษตรตามโคกหนองนา การสนับสนุนในการสร้างและพัฒนาเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการการเกษตรตามโคกหนองนา การสนับสนุนในการเข้าถึงทรัพยากรการเงินสำหรับเกษตรกรและชาวบ้านในการการเกษตรตามโคกหนองนา

๓. การพัฒนาบทบาทของผู้ปกครองท้องที่ที่มีต่อการส่งเสริมอารยเกษตรตาม โคก หนอง นา โมเดล จังหวัดสมุทรสงคราม โดยการประยุกต์ตามหลักพุทธธรรม ด้านบทบาทในการสร้างความรู้ โดยการประยุกต์ตามหลักพุทธธรรม ประกอบด้วย ๑.ผู้ปกครองท้องที่ให้ความรู้อย่างเต็มที่และเต็มใจ ๒. ผู้ปกครองท้องที่มีการสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจให้กับประชาชน ๓. การหมั่นตริตรองพิจารณาช่วยให้ผู้ปกครองท้องที่เป็นผู้ที่มีความรู้และเข้าใจถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการให้ความรู้ ๔. ผู้ปกครองควรสำรวจและวิเคราะห์เหตุผลที่เป็นหลักในการให้ความรู้ ด้านบทบาทในการสร้างแนวทางการพัฒนาโดยการประยุกต์ตามหลักพุทธธรรม พบว่า ๑. เต็มใจและตั้งใจในการพัฒนาโครงสร้าง

พื้นฐาน ได้แก่ การเตรียมพื้นที่และเสริมสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น รวมถึงการสร้างความร่วมมือและพันธมิตร ๒. เพียรพยายามในการบริหารจัดการและดูแลรักษาทรัพยากร ตลอดถึงการสร้างและส่งเสริมศักยภาพชุมชนที่ยั่งยืน ๓. เอาใจใส่ในการพัฒนา การดูแลและสนับสนุน ส่งเสริมการเผยแพร่และการแลกเปลี่ยนความรู้ การสร้างการสื่อสารและการสร้างความตระหนัก ๔. หมั่นทบทวน ปรับปรุงแก้ไข ประเมินผลและปรับปรุง ตลอดถึงการสร้างนโยบายและกฎหมายสนับสนุน ด้านบทบาทในการสร้างแนวทางปฏิบัติ โดยการประยุกต์ตามหลักพุทธธรรม ๑. ให้ความสำคัญกับการศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกรอย่างเต็มใจ ๒. พัฒนาทรัพยากรให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการพัฒนาความร่วมมือกับทุกเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ๓. มีความรับผิดชอบสูง และมีความสามารถในการพัฒนานวัตกรรมที่นำไปสู่ความยั่งยืน ๔. เข้าใจปัญหา ร่วมคิด ร่วมแก้ไข ร่วมวางแผน ปรับปรุง

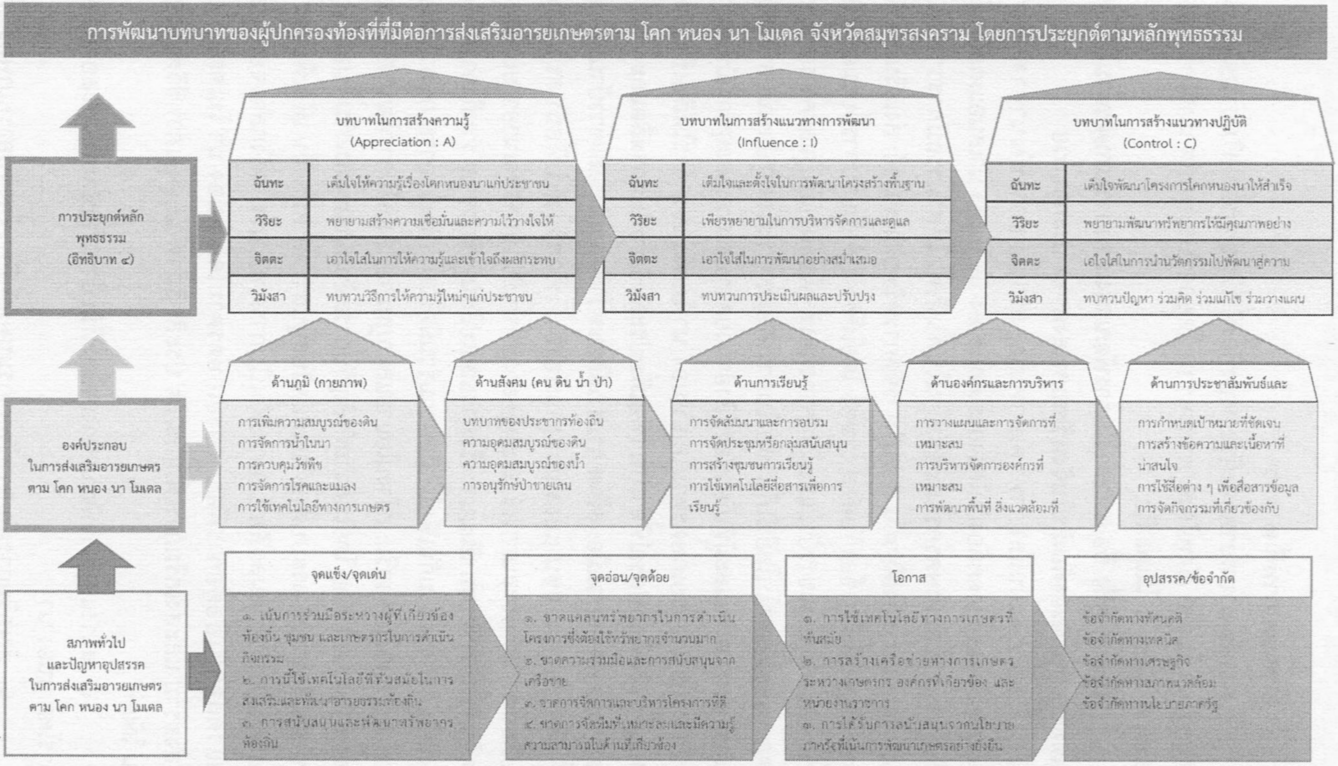

แผนภาพที่ ๒ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากแผนภาพที่ ๒ พบว่า

การพัฒนาบทบาทของผู้ปกครองท้องที่ที่มีต่อการส่งเสริมอารยเกษตรตามโคก หนอง นา โมเดล จังหวัดสมุทรสงคราม โดยการประยุกต์ตามหลักพุทธธรรม ประกอบด้วย โมเดล ๓ โมเดล คือ

โมเดลที่หนึ่ง คือ แนวทางในการพัฒนาส่งเสริมอารยเกษตรตามโคก หนอง นา โมเดลของผู้ปกครองท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสงคราม ประกอบด้วย

การวางแผนและกำหนดเป้าหมาย: สร้างแผนการพัฒนาทางเกษตรที่มีเป้าหมายชัดเจนและสอดคล้องกับโครงการโคก หนอง นา โมเดล นำเสนอแผนการพัฒนาต่อผู้ที่เกี่ยวข้องและเกษตรกรและชาวบ้านในพื้นที่เพื่อให้สามารถมีการวางแผนและดำเนินการตามแนวทางเดียวกัน การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์: ส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับอารยเกษตร โดยให้ความสำคัญกับการอบรมและพัฒนาทักษะของเกษตรกรและชาวบ้านและผู้ปกครองท้องที่ เพื่อเพิ่มความรู้และความสามารถในการจัดการและใช้เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องในการเกษตร ด้านวัสดุอุปกรณ์: สนับสนุนให้เกษตรกรและชาวบ้านและผู้ที่เกี่ยวข้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกและอุปกรณ์ที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาอารยเกษตรตามโคก หนอง นา โมเดล เช่น การให้สินเชื่อและการสนับสนุนการจัดซื้ออุปกรณ์ที่จำเป็น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและการดำเนินกิจการ การสร้างความร่วมมือ: สร้างความร่วมมือระหว่างเกษตรกรและชาวบ้าน ผู้ปกครองท้องที่ องค์กรภาคเอกชน และหน่วยงานท้องถิ่น เพื่อสร้างพื้นที่สนับสนุนและการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และทรัพยากรที่จำเป็นในการพัฒนาอารยเกษตร เป็นการจัดกิจกรรมการอบรม สัมมนา หรือการแลกเปลี่ยนผู้เชี่ยวชาญ รวมถึงการสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาอารยเกษตร การสร้างนโยบายและกฎหมายส่งเสริม: สร้างนโยบายและกฎหมายที่ส่งเสริมการพัฒนาอารยเกษตรตามโคก หนอง นา โมเดล โดยให้ความสำคัญกับการสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมเกษตรท้องถิ่น รวมถึงการสร้างระบบส่งเสริมและสนับสนุนการตลาดท้องถิ่น เพื่อเพิ่มโอกาสในการตลาดและการขายผลผลิต โดยการดำเนินการตามแนวทางดังกล่าวจะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาอารยเกษตรตามโคก หนอง นา โมเดลในจังหวัดสมุทรสงคราม และส่งเสริมการเพิ่มผลผลิต ประสิทธิภาพ และคุณภาพชีวิตของชุมชนท้องถิ่น ได้แก่

๑. สร้างแผนการพัฒนาทางเกษตรที่มีเป้าหมายชัดเจนและสอดคล้องกับโครงการโคก หนอง นา

๒. ส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับอารยเกษตร โดยให้ความสำคัญกับการอบรมและพัฒนาทักษะ

๓. สนับสนุนให้เกษตรกรและชาวบ้านและผู้ที่เกี่ยวข้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกและอุปกรณ์ที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาอารยเกษตรตามโคก หนอง นา

๔. สร้างความร่วมมือระหว่างเกษตรกรและชาวบ้าน ผู้ปกครองท้องที่ องค์กรภาคเอกชน และหน่วยงานท้องถิ่น

๕. สร้างนโยบายและกฎหมายที่ส่งเสริมการพัฒนาอารยเกษตรตามโคก หนอง นา โมเดล

โมเดลที่สอง คือ องค์ประกอบในการการส่งเสริมอารยเกษตรตาม โคก หนอง นา โมเดล ของผู้ปกครองท้องที่จังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน ๔ องค์ประกอบคือ

องค์ประกอบที่ ๑ องค์ประกอบในการการส่งเสริมอารยเกษตรตามโคก หนอง นา โมเดลของผู้ปกครองท้องที่จังหวัดสมุทรสงครามด้านกายภาพ ประกอบด้วย ๑. การเพิ่มความสมบูรณ์ของดิน การใช้ปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยเคมีเพื่อเพิ่มธาตุอาหารให้แก่พืช ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างแร่ธาตุในดินและส่งเสริมการเจริญเติบโตของพืชอย่างเหมาะสม การใช้วิธีการปรับปรุงคุณภาพดิน เช่น การใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกเพื่อเพิ่มส่วนผสมอินทรีย์ในดิน การปรับ ค่าความเป็นกรดด่างของดินให้เหมาะสมสำหรับการปลูกพืชในนา การป้องกันและควบคุมการกัดกร่อนดินจากการระเบิดหรือการกัดกร่อนดินโดยมนุษย์ โดยการใช้เทคนิคการรักษาความเรียบร้อยของพื้นที่ดินและการพัฒนานิเวศในที่นา การป้องกันและควบคุมการเกิดการสูญเสียดิน และการใช้เทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสม ๒. การจัดการน้ำในนา การวางแผนการใช้น้ำในนาโดยคำนึงถึงความต้องการของพืชในแต่ละช่วงเวลา การวางแผนดังกล่าวจะช่วยให้มีการจัดสรรน้ำอย่างเหมาะสมและประหยัดทรัพยากรน้ำ ๓. การควบคุมวัชพืช ในขั้นตอนการเตรียมพื้นที่ก่อนการปลูกพืชหลัก ควรมีการกำจัดวัชพืชให้สมบูรณ์เพื่อลดการแข่งขันในการเจริญเติบโตระหว่างวัชพืชกับพืชหลัก ๔. การจัดการโรคและแมลง ๕. การใช้เทคโนโลยีทางการเกษตร เช่น การใช้ระบบปลูกพืชแบบพลวัต ๖. การสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางการเกษตร เช่น ระบบน้ำในการเกษตรและระบบระบายน้ำ ๗. การสนับสนุนการใช้พันธุ์พืชที่มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ๘. การส่งเสริมการใช้เทคนิคการปลูกพืชที่ยังไม่เคยใช้ในพื้นที่ ๙. การสร้างศักยภาพแรงงานทางการเกษตร เช่น การสอนและการฝึกอบรมให้กับเกษตรกรและชาวบ้าน ๑๐. การสร้างมาตรการส่งเสริมการลงทุนในการเกษตร เช่น การให้สินเชื่อและส่งเสริมธุรกิจทางการเกษตร

องค์ประกอบที่ ๒ องค์ประกอบในการการส่งเสริมอารยเกษตรตาม โคก หนอง นา โมเดล ของผู้ปกครองท้องที่จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านสังคม (คน ดิน น้ำ ป่า) ได้แก่

คน คนในจังหวัดสมุทรสงครามเป็นประชากรท้องถิ่นที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและสร้างความเจริญของจังหวัด มีบทบาทในการทำงานในอุตสาหกรรมเกษตรกร

และชาวบ้านและอุตสาหกรรมอื่น ๆ และเป็นส่วนสำคัญของชุมชนท้องถิ่นที่สร้างสรรค์และเจริญก้าวหน้าด้วยความร่วมมือและความรับผิดชอบต่อกัน

ดิน ดินในจังหวัดสมุทรสงครามเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการเกษตรและการปลูกพืช ดินที่อุดมสมบูรณ์และมีคุณภาพสูงสามารถสนับสนุนการเพาะปลูกและการผลิตอาหารได้มากขึ้น การรักษาและจัดการดินให้มีความเป็นระบบและสมดุลจึงเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาทางเกษตรและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่

น้ำ น้ำเป็นทรัพยากรที่สำคัญอีกประการหนึ่งในจังหวัดสมุทรสงคราม มีแม่น้ำสำคัญอย่างเช่นแม่น้ำแม่กลองและแม่น้ำทะเลสาบเพชรบุรีผ่านพื้นที่ น้ำใช้ในการเกษตร การบริโภค และอุตสาหกรรม

ป่า จังหวัดสมุทรสงครามมีการรักษาและพัฒนาป่าเป็นส่วนสำคัญเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมและความสมดุลของนิเวศในพื้นที่ การพัฒนาป่าในจังหวัดสมุทรสงครามมีหลายมุมมองและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การอนุรักษ์ป่าเขาและป่าชายเลน จังหวัดสมุทรสงครามมีป่าเขาและป่าชายเลนที่สำคัญ ทำการอนุรักษ์และสร้างพื้นที่สงวนแห่งชาติหรือพื้นที่อนุรักษ์ธรรมชาติเพื่อปกป้องความหลากหลายทางชีวภาพและรักษาสภาพแวดล้อมของป่า การปลูกป่าชายเลน เพื่อเพิ่มปริมาณป่าในพื้นที่และสร้างช่องทางสำคัญในการรักษานิเวศและเก็บรักษาน้ำในพื้นที่ จังหวัดสมุทรสงครามได้ดำเนินกิจกรรมการปลูกป่าชายเลนเพื่อเสริมสร้างความเจริญของป่าในพื้นที่ การสนับสนุนการอบรมและการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการป่า สนับสนุนการอบรมและการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการป่าซึ่งช่วยเพิ่มความรู้และทักษะในการบริหารจัดการป่าให้กับประชาชนท้องถิ่น และสร้างความรับผิดชอบต่อการรักษาและพัฒนาป่าในพื้นที่

องค์ประกอบที่ ๓ องค์ประกอบในการการส่งเสริมอารยเกษตรตาม โคก หนอง นา โมเดล ของผู้ปกครองท้องที่จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการเรียนรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องโคกหนองนาแก่ประชาชน ของผู้ปกครองท้องที่ ประกอบด้วย การจัดสัมมนาและการอบรม การเชิญผู้เชี่ยวชาญในการจัดสัมมนาและการอบรมเพื่อเป็นแหล่งศึกษาและแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับโคกหนองนา ผู้ปกครองสามารถจัดกิจกรรมเช่นนี้ให้กับประชาชนในพื้นที่เพื่อเพิ่มความเข้าใจและทักษะในการจัดการโคกหนองนาให้เกิดขึ้น การจัดประชุมหรือกลุ่มสนับสนุน การสร้างกลุ่มสนับสนุนหรือองค์กรท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับโคกหนองนา เพื่อให้ประชาชนสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ในการจัดการโคกหนองนา สามารถสร้างความร่วมมือและเพิ่มความเข้าใจในเรื่องโคกหนองนาในระดับท้องถิ่น การจัดโครงการศึกษาดินและน้ำ การสนับสนุนโครงการศึกษาดินและน้ำที่เกี่ยวข้องกับโคกหนองนา โดยการจัดทำแผนการศึกษาและการฝึกอบรมที่เหมาะสม เพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะในการจัดการโคกหนองนา การสร้างชุมชนการเรียนรู้ เกี่ยวกับโคกหนองนาในชุมชนท้องถิ่น

โดยการสร้างพื้นที่ที่ประชาชนสามารถแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์กันได้ เช่น การจัดกิจกรรมสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับโคกหนองนา เช่น การแสดงสินค้าโคกหนองนา การจัดนิทรรศการ หรือการแสดงหนังสือและสื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับโคกหนองนา ที่ชุมชนสามารถเข้าร่วมได้ การใช้เทคโนโลยีสื่อสารเพื่อการเรียนรู้เรื่องโคกหนองนา สามารถสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสื่อสาร เช่น การสร้างแพลตฟอร์มออนไลน์หรือเว็บไซต์เกี่ยวกับโคกหนองนาที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการโคกหนองนา และเป็นแหล่งเรียนรู้แบบออนไลน์ เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลและทราบข่าวสารที่เกี่ยวข้องได้ การให้การดูแลและคำปรึกษา การให้การดูแลและคำปรึกษา ผู้ปกครองสามารถสนับสนุนในเรื่องการดูแลและคำปรึกษาเกี่ยวกับโคกหนองนา โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญในการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการจัดการโคกหนองนา และการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับโคกหนองนา เพื่อช่วยเสริมสร้างความรู้และทักษะในการจัดการ การสร้างเครือข่ายและการแบ่งปันข้อมูล สร้างเครือข่ายที่เชื่อมโยงกันระหว่างเกษตรกรและชาวบ้าน ผู้เชี่ยวชาญ และผู้สนใจในเรื่องโคกหนองนา โดยใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ เช่นเว็บไซต์ และกระดานสนทนาออนไลน์ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการโคกหนองนา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้เรื่องโคกหนองนา เช่น การเยี่ยมชมแปลงโคกหนองนา การศึกษาดินและน้ำ หรือการอบรมเพื่อเพิ่มความรู้และทักษะในการจัดการโคกหนองนา สามารถเชิญผู้เชี่ยวชาญมาสอนหรือแบ่งปันประสบการณ์ได้ การใช้เครื่องมือและเทคโนโลยี ใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีในการสื่อสารและแบ่งปันข้อมูล เช่น การใช้สื่อสังคมออนไลน์ เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและความรู้ การสร้างแอปพลิเคชันสำหรับการเรียนรู้เกี่ยวกับโคกหนองนา หรือการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารอื่น ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ

องค์ประกอบที่ ๔ องค์ประกอบในการการส่งเสริมอารยเกษตรตาม โคก หนอง นา โมเดล ของผู้ปกครองท้องที่จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านองค์กรและการบริหารจัดการ มีองค์ประกอบสำคัญ คือ การสนับสนุนในการวางแผนและการจัดการ การสนับสนุนในการวางแผนและการจัดการที่เหมาะสมสำหรับการการเกษตรตามโคกหนองนา เพื่อให้เกษตรกรและชาวบ้านสามารถวางแผนการเพาะปลูกและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของตลาด การสนับสนุนในการจัดตั้งและการบริหารจัดการองค์กร การสนับสนุนในการจัดตั้งและการบริหารจัดการองค์กรที่เหมาะสมสำหรับการการเกษตรตามโคกหนองนา เพื่อให้เกษตรกรและชาวบ้านสามารถทำงานร่วมกันและจัดการทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด การสนับสนุนในการพัฒนาพื้นที่และสิ่งแวดล้อม การสนับสนุนในการพัฒนาพื้นที่และสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการการเกษตรตามโคกหนองนา เพื่อให้เกษตรกรและชาวบ้านสามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพและส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีที่

เกี่ยวข้องกับการการเกษตรตามโคกหนองนา เพื่อให้เกษตรกรและชาวบ้านได้ใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการบริหารจัดการฟาร์มและการผลิตที่มีประสิทธิภาพสูง อาทิเช่น เทคโนโลยีการเฝ้าระวังและการติดตามผลผลิตอัตโนมัติ การใช้ระบบเซ็นเซอร์เพื่อวัดและตรวจสอบสภาพแวดล้อม การใช้ระบบรายงานออนไลน์เพื่อติดตามผลผลิตและการจัดการสินค้า เป็นต้น การให้คำปรึกษาและการสนับสนุนในการวางแผนการเพาะปลูกและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การสนับสนุนในการวางแผนเกษตรที่มีความรอบคอบและเหมาะสมสำหรับโคกหนองนา เพื่อให้เกษตรกรและชาวบ้านสามารถวางแผนการเพาะปลูกและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเช่น น้ำ, ดิน, และปุ๋ยให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของพืช การสนับสนุนในการพัฒนาและการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม การให้คำแนะนำและการสนับสนุนในการพัฒนาและการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับการการเกษตรตามโคกหนองนา เช่น ระบบน้ำหยด, ระบบการเตรียมดินแบบอัตโนมัติ, ระบบการเฝ้าระวังและติดตามผลผลิตอัตโนมัติ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและการจัดการทรัพยากร การให้คำปรึกษาและการสนับสนุนในการจัดตั้งองค์กรเกษตร การสนับสนุนในการก่อตั้งองค์กรเกษตรที่เหมาะสมสำหรับการการเกษตรตามโคกหนองนา เพื่อให้เกษตรกรและชาวบ้านสามารถรวมกลุ่มเพื่อมีพลังงานและแนวคิดร่วมกันในการจัดการและพัฒนาทรัพยากรเกษตร การสนับสนุนในการสร้างโครงสร้างองค์กรที่เหมาะสม การสนับสนุนในการสร้างโครงสร้างองค์กรที่เหมาะสมสำหรับการการเกษตรตามโคกหนองนา เช่น การกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของสมาชิกในองค์กร เพื่อให้มีการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบและมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ การจัดการและการใช้ทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ การสนับสนุนในการพัฒนาวิธีการจัดการและการใช้ทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพสูงสุด อย่างเช่นการใช้น้ำอย่างระมัดระวังโดยใช้ระบบการเก็บรักษาน้ำในการเติมเต็มในฤดูแล้ง หรือการใช้วิธีการเพาะปลูกที่เหมาะสมเพื่อประหยัดน้ำและปุ๋ย การพัฒนาโครงสร้างพื้นที่ที่เหมาะสม การสนับสนุนในการพัฒนาโครงสร้างพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการการเกษตรตามโคกหนองนา เช่นการสร้างระบบริมน้ำ ระบบระบายน้ำ หรือระบบการเก็บรักษาความชื้นในดิน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเกษตรและการผลิต การสนับสนุนในการพัฒนาและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การสนับสนุนในการพัฒนาและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่เกี่ยวข้องกับการการเกษตรตามโคกหนองนา เช่น การใช้เซ็นเซอร์และระบบอินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่งในการตรวจวัดและติดตามสภาพแวดล้อม เพื่อการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพในการจัดการทรัพยากรเกษตร การสนับสนุนในการพัฒนาและการใช้งานแพลตฟอร์มและแอปพลิเคชันเกษตรอัจฉริยะ การสนับสนุนในการพัฒนาและการใช้งานแพลตฟอร์มและแอปพลิเคชันเกษตรอัจฉริยะที่มีประสิทธิภาพสำหรับการการเกษตรตามโคกหนองนา เพื่อช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลและการบริหารจัดการทรัพยากรเกษตรอย่าง

เหมาะสม การให้สินเชื่อเกษตรกรและชาวบ้าน การสนับสนุนในการให้สินเชื่อเกษตรกรและชาวบ้านเพื่อสนับสนุนในการซื้อเครื่องมือและอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับการเกษตรตามโคกหนองนา หรือใช้เงินกู้เพื่อการลงทุนในการพัฒนาทรัพยากรเกษตร การให้คำปรึกษาทางการเงิน การสนับสนุนในการให้คำปรึกษาทางการเงินแก่เกษตรกรและชาวบ้าน เพื่อช่วยในการวางแผนการเงิน การบริหารรายได้และรายจ่าย เพื่อให้มีการใช้ทรัพยากรการเงินอย่างมีประสิทธิภาพในการการเกษตร

โมเดลที่สาม คือ **การพัฒนาบทบาทของผู้ปกครองท้องที่ที่มีต่อการส่งเสริมอารยเกษตรตาม โคก หนอง นา โมเดล จังหวัดสมุทรสงคราม โดยการประยุกต์ตามหลักพุทธธรรม**

ด้านบทบาทในการสร้างความรู้ โดยการประยุกต์ตามหลักพุทธธรรม ประกอบด้วย ๑.ผู้ปกครองท้องที่ให้ความรู้อย่างเต็มที่และเต็มใจ ๒. สร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจให้กับประชาชน ๓. การหมั่นตริตรองพิจารณาช่วยให้ผู้ปกครองท้องที่เป็นผู้ที่มีความรู้และเข้าใจถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการให้ความรู้ ๔. ผู้ปกครองควรสำรวจและวิเคราะห์เหตุผลที่เป็นหลักในการให้ความรู้

ด้านบทบาทในการสร้างแนวทางการพัฒนา โดยการประยุกต์ตามหลักพุทธธรรม พบว่า ๑. เต็มใจและตั้งใจในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ การเตรียมพื้นที่และเสริมสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น รวมถึงการสร้างความร่วมมือและพันธมิตร ๒. เพียรพยายามในการบริหารจัดการและดูแลรักษาทรัพยากร ตลอดถึงการสร้างและส่งเสริมศักยภาพชุมชนที่ยั่งยืน ๓. เอาใจใส่ในการพัฒนา การดูแลและสนับสนุน ส่งเสริมการเผยแพร่และการแลกเปลี่ยนความรู้ การสร้างการสื่อสารและการสร้างความตระหนัก ๔. หมั่นทบทวน ปรับปรุงแก้ไข ประเมินผลและปรับปรุง ตลอดถึงการสร้างนโยบายและกฎหมายสนับสนุน

ด้านบทบาทในการสร้างแนวทางปฏิบัติ โดยการประยุกต์ตามหลักพุทธธรรม ๑. ให้ความสำคัญกับการศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกรและชาวบ้านอย่างเต็มใจ ๒. พัฒนาทรัพยากรให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการพัฒนาความร่วมมือกับทุกเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ๓. มีความรับผิดชอบสูง และมีความสามารถในการพัฒนานวัตกรรมที่นำไปสู่ความยั่งยืน ๔. เข้าใจปัญหา ร่วมคิด ร่วมแก้ไข ร่วมวางแผนปรับปรุง

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การพัฒนาการเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ด้วยการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดสมุทรสงคราม
The Development of the Reconciliation Enhancement Using the Five Precepts Observing Village as Driving Mechanism in Samut Songkram Province

โดย

พระครูพิศิษฏ์ประชานาถ (ประยูร นนฺทิโย), ดร.
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๖๕

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
MCU RS ว.๐๔๑/๒๕๖๔

ชื่อรายงานการวิจัย: การพัฒนาการเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ด้วยการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดสมุทรสงคราม

ผู้วิจัย: พระครูพิศิษฏ์ประชานาถ (ประยูร นนฺทิโย), ดร.

ส่วนงาน: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ปีงบประมาณ: ๒๕๖๕

ทุนอุดหนุนการวิจัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ ๑) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ด้วยการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดสมุทรสงคราม ๒) เพื่อศึกษากระบวนการในการเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ด้วยการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดสมุทรสงคราม และ ๓) เพื่อนำเสนอการพัฒนาการเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ด้วยการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดสมุทรสงคราม

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลภาคสนามจากพระสังฆาธิ-การ ประกอบด้วย เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาส ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม บุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ผู้นำชุมชนและประชาชนผู้เกี่ยวข้อง และนักวิชาการทางด้านการจัดการเชิงพุทธ ด้วยการเลือกแบบเจาะจงตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มที่เหมาะสม จำนวน ๒๕ รูปหรือคน ได้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ที่มีค่าดัชนีวัดความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาทั้งฉบับ (S-CVI) เท่ากับ ๑.๐๐ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท และการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๐ รูปหรือคน โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

๑. สภาพทั่วไปในการเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ด้วยการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ มีจุดแข็ง หลายประการคือ มีการดำเนินการร่วมกันกับภาคีเครือข่าย เน้นสร้างความเข้าใจแก่ภาครัฐ เอกชน และประชาชน และให้เห็นถึงความสำคัญประโยชน์ที่จะได้รับในการปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ทั้งทำบันทึกความร่วมมือร่วมกันในการผลักดันโครงการให้เป็นรูปธรรม และขับเคลื่อนโครงการร่วมกับหน่วยอบรมประชาชน

ประจำตำบล (อปต.) เป็นแม่งานหลักในการขับเคลื่อนโครงการฯ จุดอ่อน คือ มีบางหน่วยงานไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร ขาดการประสานในการปฏิบัติงานแบบบูรณาการ ขาดการบันทึกเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ โอกาส คือ ประชาชนเข้าวัดเพิ่มมากขึ้น มีผู้อุปถัมภ์วัด และพระพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้น บ้าน วัด และชุมชน อาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและพอเพียง บ้าน วัด และชุมชน ช่วยเหลืองานและกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน อุปสรรค คือ ภาวะเศรษฐกิจมีการถดถอยเป็นภัยคุกคามสำคัญที่ทำให้ประชาชนเกิดความเครียด ลักษณะทางสังคมเป็นกึ่งเมือง กึ่งชนบท พฤติกรรมการดำเนินวิถีชีวิตของคนเปลี่ยนแปลงไป สถานการณ์ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ หรือCovid-19 เป็นอุปสรรคต่อการจัดกิจกรรมต่าง ๆ

๒. กระบวนการในการเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ด้วยการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า มีการประชุมวางแผนการขับเคลื่อน โดยใช้หลัก PDCA ของ เดมมิ่ง หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนโครงการฯ ระยะยาว คณะสงฆ์คือกลไกสำคัญในการเป็นผู้นำการขับเคลื่อนการดำเนินงานโครงการ มีการสร้างตัวชี้วัดการดำเนินกิจกรรมในโครงการที่ชอบด้วยกฎหมาย และถูกต้องตามหลักคุณธรรมจริยธรรม ยึดหลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงาน ที่สามารถตรวจสอบได้ การตรวจความเรียบร้อยและคอยควบคุมการดำเนินงานอยู่เสมอ มีการนำผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงานมาปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับนโยบายคณะสงฆ์ที่ได้จัดทำร่วมกับหน่วยงานของรัฐ

๓. การพัฒนาการเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ด้วยการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ด้านทานประกอบด้วย ๑. คณะสงฆ์สงเคราะห์ประชาชนด้วยปัจจัยและสิ่งของต่างๆ เพื่อช่วยเหลือชาวบ้านให้อยู่ดี กินดี ๒. เน้นการสงเคราะห์ประชาชนที่ประสบทุกข์ หรือมีความเป็นอยู่ที่ยากลำบาก ๓. ให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับศีล ๕ ๔. ให้กำลังใจแก่ประชาชนที่ประสบทุกข์ ด้านปิยวาจาประกอบด้วย ๑. เน้นการสื่อสารด้วยความเป็นมิตร ๒. เน้นพูดให้กำลังใจประชาชนและใช้ถ้อยคำที่สุภาพ ๓. เน้นสื่อสารข้อมูลที่ถูกต้อง ๔. ใช้คำพูดที่สุภาพ ไพเราะ อ่อนหวาน อ่อนโยน ไม่หยาบคาย ไม่กระด้างกับประชาชน ด้านอัตถจริยาประกอบด้วย ๑. มีความเป็นจิตอาสา กล้าที่จะออกมาช่วยอนุเคราะห์สงเคราะห์ประชาชนในชุมชนของตน ๒. มุ่งการสร้างประโยชน์ต่อส่วนร่วมเพื่อสร้างความสงบสุขของสังคมและความเจริญของชุมชน ๓. ยึดมั่นตามคำสอนทางพระพุทธศาสนา ลดความขัดแย้ง และสร้างความสามัคคีปรองดองสมานฉันท์ ๔. ร่วมกันกับหน่วยงานรัฐที่มีข้อตกลงความร่วมมืออย่างเป็นทางการ ด้านสมานัตตาประกอบด้วย ๑. พระสงฆ์ปฏิบัติตนตามพระวินัยสงฆ์อย่างเคร่งครัด เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี ๒. ประสานงานกับภาคีเครือข่าย ทางศาสนาขับเคลื่อนนำหลักธรรมไปสู่

ประชาชน อย่างมีประสิทธิภาพ ๓. พระสงฆ์เป็นผู้นำที่ดี ทั้งทางธรรมและทางโลก ๔. พระสงฆ์ร่วมกับผู้นำหมู่บ้าน จัดทำโครงการกิจกรรมให้คนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจหลักพุทธธรรมให้มากขึ้น

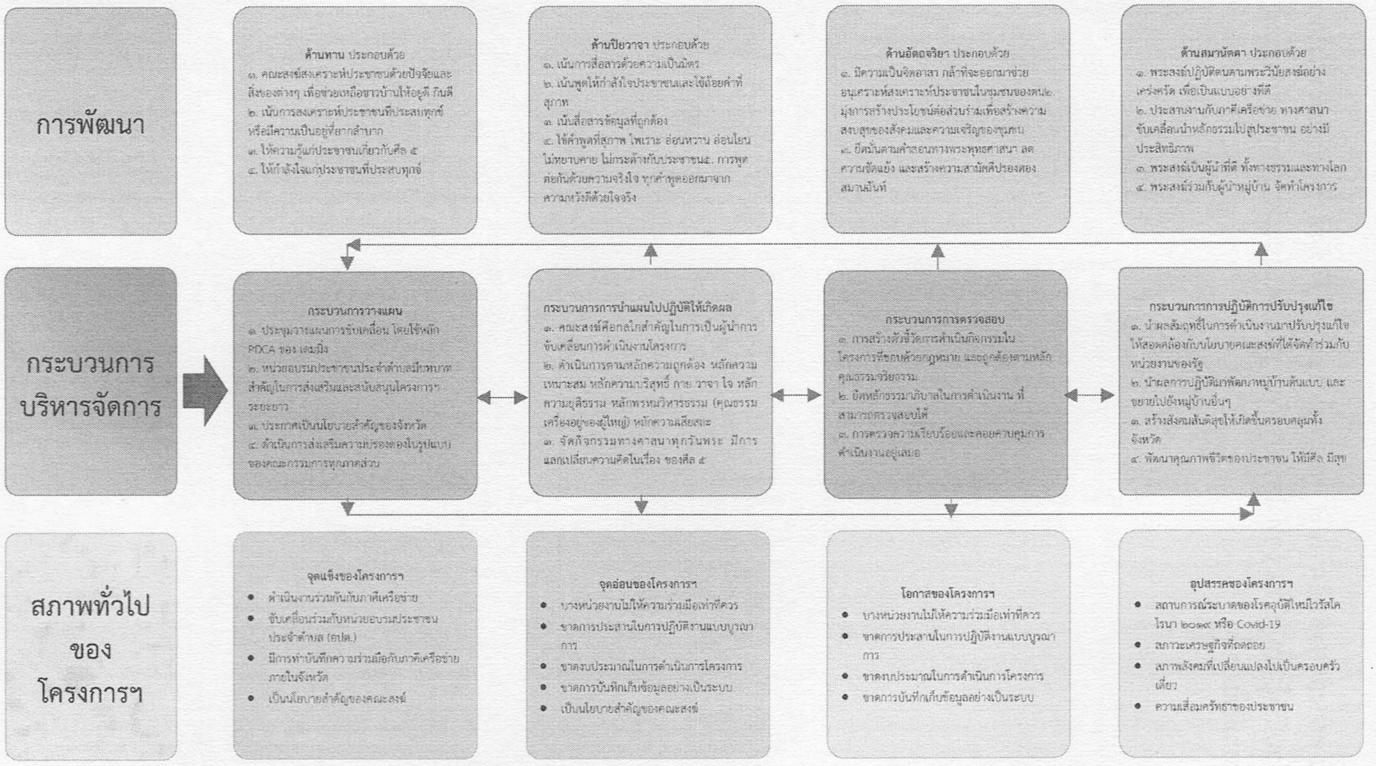

แผนภาพที่ ๓ องค์ความรู้จากการการวิจัย

จากแผนภาพที่ ๓ พบว่า

โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ มีจุดแข็ง หลายประการคือ มีการดำเนินการร่วมกันกับภาคีเครือข่าย เน้นสร้างความเข้าใจแก่ภาครัฐ เอกชน และประชาชน และให้เห็นถึงความสำคัญประโยชน์ที่จะได้รับในการปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ทั้งทำบันทึกความร่วมมือร่วมกันในการผลักดันโครงการให้เป็นรูปธรรม และขับเคลื่อนโครงการร่วมกับหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) เป็นแม่งานหลักในการขับเคลื่อนโครงการฯ โดยยึดหลักการดำเนินงาน ๘ ด้านคือ ศีลธรรมและวัฒนธรรม สุขภาพอนามัย สัมมาชีพ สันติสุข ศึกษาสงเคราะห์ สาธารณสงเคราะห์ กตัญญูกตเวทิตาธรรม สามัคคีธรรม การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม เบื้องต้นนั้นได้รับยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จากบัญชาของเจ้าประคุณสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ที่มีความประสงค์ต้องการให้ประชาชนในชาติ มีความปรองดองสมานฉันท์ ไม่ทะเลาะวิวาทกัน ไม่ติดยาเสพติดและลุ่มหลงในอบายมุข โดยมีการรณรงค์ให้ประชาชนในหมู่บ้านได้รักษาศีล ๕ เป็นนโยบายของมหาเถรสมาคม ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” เป็นแนวทางในการดำเนินการขับเคลื่อนโครงการฯ โดยขั้นตอนแรกนั้นกำหนด “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” เป็นนโยบายของจังหวัด

โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ มีจุดอ่อน คือ มีบางหน่วยงานไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร ขาดการประสานในการปฏิบัติงานแบบบูรณาการ ขาดการบันทึกเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ การรายงานทุกไตรมาสเกิดความล่าช้า ความซ้ำซ้อนของโครงการ และผู้รับผิดชอบ พระสงฆ์ไม่เข้าใจวัตถุประสงค์หลักของโครงการฯ ประชาชนขาดความเข้าใจในโครงการฯ ขาดงบประมาณในการดำเนินการโครงการ ขาดบุคคลากรที่มีความสามารถในการขับเคลื่อนโครงการ

โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ มีโอกาส คือ ประชาชนเข้าวัดเพิ่มมากขึ้น มีผู้อุปถัมภ์วัด และพระพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้น บ้าน วัด และชุมชน อาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและพอเพียง บ้าน วัด และชุมชน ช่วยเหลืองานและกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน หน่วยงานของภาครัฐและเอกชน ให้การสนับสนุนทั้งงบประมาณและบุคลากรที่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมของพระสงฆ์อย่างเต็มที่ ประชาชนไว้ใจในตัวพระสงฆ์ ให้ความเคารพยำเกรง และสามารถเป็นที่พึ่งทางจิตใจได้ ประชาชนคอยให้การสนับสนุน และปกป้องคุ้มครองพระพุทธศาสนา วัดวาอาราม และพระสงฆ์เป็นอย่างดี ประชาชนส่วนใหญ่ในจังหวัดสมุทรสงครามนับถือศาสนาพุทธ มีความเชื่อถือศรัทธาในตัวพระสงฆ์ กิจกรรมใด ๆ ที่วัดเป็นผู้ดำเนินงานจึงได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี จึงเป็นโอกาสและช่องทางสำคัญในการพัฒนางานได้ทุกประเภท มีเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการทำงานทั้งในส่วนของงาน

เอกสาร การจัดทำฐานข้อมูล และการสื่อสารต่าง ๆ ประกอบกับที่คณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงครามมีบุคลากรสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์อยู่จำนวนมากเป็นทุนอยู่แล้ว นี้จึงเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการดำเนินงานของคณะสงฆ์

โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ มีอุปสรรค คือ ภาวะเศรษฐกิจมีการถดถอยเป็นภัยคุกคามสำคัญที่ทำให้ประชาชนเกิดความเครียด ลักษณะทางสังคมเป็นกึ่งเมือง กึ่งชนบท พฤติกรรมการดำเนินวิถีชีวิตของคนเปลี่ยนแปลงไป วิถีชีวิตเร่งรีบ ให้ความสำคัญกับเรื่องวัตถุมากกว่าจิตใจ ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นภัยต่อประชาชน และเป็นอุปสรรคอย่างหนึ่งสำหรับองค์กรคณะสงฆ์ในการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน สถานการณ์ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ หรือ COVID-๑๙ เป็นอุปสรรคต่อการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพราะรัฐบาลโดยศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ กำหนดมาตรการป้องกัน โดยงดจัดกิจกรรมที่รวมคนจำนวนมากทุกรูปแบบ ส่งผลให้กิจกรรมต่าง ๆ หยุดชะงัก สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นครอบครัวเดี่ยว ไม่มีผู้สูงอายุอยู่ร่วมบ้าน ทำให้คนรุ่นใหม่หลงลืมความสำคัญของผู้สูงอายุในครอบครัว ผู้สูงอายุไม่ได้รับการยกย่องจากสังคมเหมือนเดิม โดยเฉพาะผู้ที่เคยเป็นข้าราชการตำแหน่งสูงซึ่งเคยมีอำนาจและบริวารแวดล้อม เมื่อเกษียณอายุราชการ อาจเสียดายอำนาจและตำแหน่งที่เสียไป เยาวชนและหนุ่มสาวหลายคนมีทัศนคติไม่ดีต่อผู้สูงอายุ เห็นคนรุ่นเก่าล้าสมัย พูดไม่รู้เรื่องและไม่มีประโยชน์ ดังกล่าวนี้ เป็นอุปสรรคสำคัญต่อความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจากคนรุ่นใหม่

กระบวนการวางแผนในการเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ด้วยการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดสมุทรสงคราม ประกอบด้วย ๑. ประชุมวางแผนการขับเคลื่อน โดยใช้หลัก PDCA ของ เดมมิ่ง ๒. หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนโครงการฯ ระยะยาว ๓. ประกาศเป็นนโยบายสำคัญของจังหวัด ๔. ดำเนินการส่งเสริมความปรองดองในรูปแบบของคณะกรรมการทุกภาคส่วน ๕. ชุมชนมีการร่วมการแสดงความคิดเห็น ร่วมกันวางแผนนำไปสู่การปฏิบัติและติดตามผล ๖. การจัดทำแผนการเงินอย่างเป็นระบบ ๗. เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการระดมความคิดเห็น ร่วมพัฒนา ร่วมวางแผน

กระบวนการการนำแผนไปปฏิบัติให้เกิดผลในการเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ด้วยการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดสมุทรสงคราม ประกอบด้วย ๑. คณะสงฆ์คือกลไกสำคัญในการเป็นผู้นำการขับเคลื่อนการดำเนินงานโครงการ ๒. ดำเนินการตามหลักความถูกต้อง หลักความเหมาะสม หลักความบริสุทธิ์ กาย วาจา ใจ หลักความยุติธรรม หลักพรหมวิหารธรรม (คุณธรรมเครื่องอยู่ของผู้ใหญ่) หลักความเสียสละ ๓. จัดกิจกรรมทางศาสนาทุกวันพระ มีการแลกเปลี่ยนความคิดในเรื่อง ของ

ศีล ๕ ๔. ให้ความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมทั้งภาคฝ่ายปกครอง องค์กร และชุมชนในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ๕. ดำเนินการให้ประชาชนในพื้นที่มีศีล มีสุข มีความปรองดอง และสมานฉันท์ ผ่านการดำเนินงานของ อ.ป.ต. ๖. ดำเนินการร่วมกันระหว่าง วัด ส่วนราชการ สถานศึกษา ชุมชน องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น หมู่บ้าน องค์กรภาคเอกชน

กระบวนการการตรวจสอบในการเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ด้วยการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดสมุทรสงคราม ประกอบด้วย ๑. การสร้างตัวชี้วัดการดำเนินกิจกรรมในโครงการที่ชอบด้วยกฎหมาย และถูกต้องตามหลักคุณธรรมจริยธรรม ๒. ยึดหลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงาน ที่สามารถตรวจสอบได้ ๓. การตรวจความเรียบร้อยและคอยควบคุมการดำเนินงานอยู่เสมอ ๔. มีการประชุมติดตามผลการขับเคลื่อนการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ๕. การตรวจสอบ วัด และประเมินผลโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เป็นการประเมินผลการดำเนินงานที่ครอบคลุมทุกกิจกรรม ทุกมิติ ทุกด้าน ๖. รายงานความคืบหน้าผลการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ ๗. คณะสงฆ์เป็นแม่งานหลักในการติดตามการดำเนินโครงการ ตรวจสอบผลการดำเนินงาน ประเมินผลการดำเนินงานตามเป้าหมายโครงการ ๘. เปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

กระบวนการการปฏิบัติการปรับปรุงแก้ไขในการเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ด้วยการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดสมุทรสงคราม ประกอบด้วย ๑. นำผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงานมาปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับนโยบายคณะสงฆ์ที่ได้จัดทำร่วมกับหน่วยงานของรัฐ ๒. นำผลการปฏิบัติมาพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบและขยายไปยังหมู่บ้านอื่นๆ ๓. สร้างสังคมสันติสุขให้เกิดขึ้นครอบคลุมทั้งจังหวัด ๔. พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ให้มีศีล มีสุข ๕. ประชาชนได้รับการพัฒนานิสัยที่ดีขึ้นรักการนั่งสมาธิ รักษาศีล รักความสะอาด พูดจาไพเราะ ๖. จัดประชุม พบปะ รวมกลุ่มหรือการทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อพัฒนาหมู่บ้านอย่างสม่ำเสมอ ๗. การปรับปรุงแก้ไขวิธีดำเนินงานตามมาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา COVID-๑๙ ๘. อัพเดทข้อมูลต่างๆ ให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา

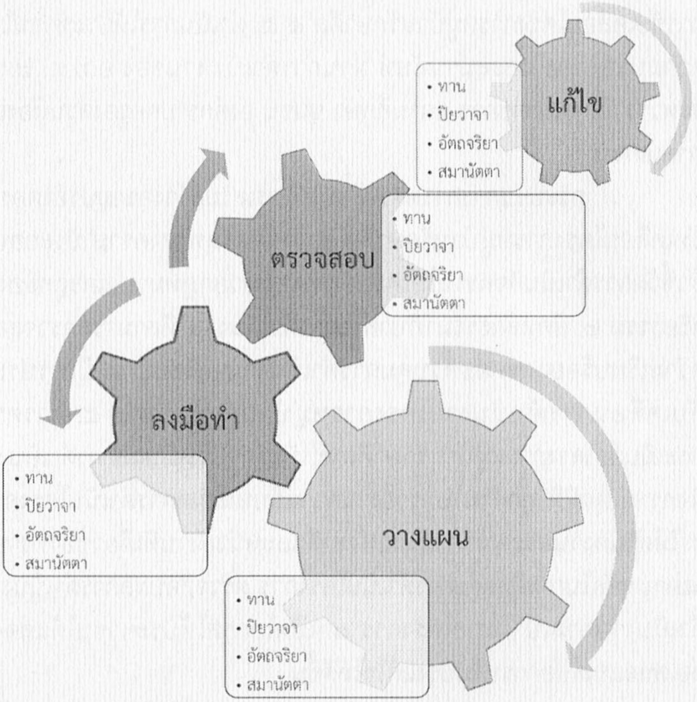

แผนภาพที่ ๔ องค์ความรู้ที่สังเคราะห์จากงานวิจัย

จากแผนภาพที่ ๔ พบว่า

การพัฒนาการเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ด้วยการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านทานประกอบด้วย ๑. คณะสงฆ์สงเคราะห์ประชาชนด้วยปัจจัยและสิ่งของต่างๆ เพื่อช่วยเหลือชาวบ้านให้อยู่ดี กินดี ๒. เน้นการสงเคราะห์ประชาชนที่ประสบทุกข์ หรือมีความเป็นอยู่ที่ยากลำบาก ๓. ให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับศีล ๕ ๔. ให้กำลังใจแก่ประชาชนที่ประสบทุกข์ ๕. เน้นความเท่าเทียม และเสมอภาค ๖. ส่งเสริมสัมมาชีพให้แก่ประชาชน ๗. ส่งเสริมศีลธรรมอันดีงามในการดำเนินชีวิตให้แก่ประชาชน ๘. ได้รับการสนับสนุนโครงการ จากพุทธศาสนิกชน

การพัฒนาการเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ด้วยการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านปิยวาจาประกอบด้วย ๑. เน้นการสื่อสารด้วยความเป็นมิตร ๒. เน้นพูดให้กำลังใจประชาชนและใช้ถ้อยคำที่สุภาพ ๓. เน้นสื่อสารข้อมูลที่ถูกต้อง ๔. ใช้คำพูดที่สุภาพ ไพเราะ อ่อนหวาน อ่อนโยน ไม่หยาบคาย ไม่กระด้างกับประชาชน ๕. การพูดต่อกันด้วยความจริงใจ ทุกคำพูดออกมาจากความหวังดี

ด้วยใจจริง ๖. พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์เหมาะกับกาลเทศะ ๗. พูดสอดแทรกธรรมะหรือหลักธรรมหรือข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของประชาชน

การพัฒนาการเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ด้วยการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านอัตถจริยาประกอบด้วย ๑. มีความเป็นจิตอาสา กล้าที่จะออกมาช่วยอนุเคราะห์สงเคราะห์ประชาชนในชุมชนของตน ๒. มุ่งการสร้างประโยชน์ต่อส่วนร่วมเพื่อสร้างความสงบสุขของสังคมและความเจริญของชุมชน ๓. ยึดมั่นตามคำสอนทางพระพุทธศาสนา ลดความขัดแย้ง และสร้างความสามัคคีปรองดองสมานฉันท์ ๔. ร่วมกันกับหน่วยงานรัฐที่มีข้อตกลงความร่วมมืออย่างเป็นทางการ ๕. มุ่งแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและสร้างสันติสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นในสังคม ๖. พระสงฆ์เป็นหลักในการแก้ไขและพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของประชาชน ๗. บูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อให้เกิดสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน

การพัฒนาการเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ด้วยการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านสมานัตตาประกอบด้วย ๑. พระสงฆ์ปฏิบัติตนตามพระวินัยสงฆ์อย่างเคร่งครัด เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี ๒. ประสานงานกับภาคีเครือข่ายทางศาสนาขับเคลื่อนนำหลักธรรมไปสู่ประชาชน อย่างมีประสิทธิภาพ ๓. พระสงฆ์เป็นผู้นำที่ดี ทั้งทางธรรมและทางโลก ๔. พระสงฆ์ร่วมกับผู้นำหมู่บ้าน จัดทำโครงการกิจกรรมให้คนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจหลักพุทธธรรมให้มากขึ้น ๕. ส่งเสริมการปฏิบัติธรรมให้แก่ประชาชน อย่างสม่ำเสมอ ๖. ทุกคนในหมู่บ้าน ยึดมั่นในศาสนา ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามของสังคม เป็นต้น ย่อมจะทำให้สังคมนั้น ๆ มีความสงบสุข ๗. พระสงฆ์ต้องมีการรับฟังเสียงจากชุมชน มีเหตุผล รู้ประโยชน์ ไม่งมงาย เห็นแก่พวกพ้อง

ประวัติ
เจ้าของผลงานวิจัย

ชื่อ ฉายา/นามสกุล	:	**พระเมธีวัชรประชาทร, ดร. (นนฺทิโย ; สร้อยระย้า)**
วัน เดือน ปีเกิด	:	วันเสาร์ ที่ ๑๙ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๓
ภูมิลำเนาที่เกิด	:	คลองชะนาง ตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
การศึกษา	:	พ.ศ. ๒๕๖๐ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ ภาควิชาสาขาการจัดการเชิงพุทธ หน่วยวิทยบริการวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี พ.ศ. ๒๕๖๓ พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พ.ศ. ๒๕๑๘ นักธรรมเอก สำนักเรียนวัดกลางเหนือ จังหวัดสมุทรสงคราม
ประสบการณ์การทำงาน	:	เจ้าอาวาส, รองเจ้าคณะอำเภอ, อาจารย์พิเศษ สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มจร
อุปสมบท	:	เมื่อวันที่ ๘ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๑๖
สังกัด	:	ณ วัดอินทาราม ตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
ตำแหน่ง	:	รองเจ้าคณะอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เจ้าอาวาสวัดอินทาราม
ที่อยู่ปัจจุบัน		วัดอินทาราม ตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

องค์ความรู้ จากงานวิจัย

ของ
พระเมธีวัชรประชาทร, ดร.

ที่ระลึกพิธีสมโภช พระราชาคณะชั้นสามัญ ที่

พระเมธีวัชรประชาทร

(ประยูร นนฺทิโย(สร้อยระย้า), น.บ.,พธ.บ.,พธ.ม.,พธ.ด.)

๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๖